

БРИХАДАРАНЯКА УПАНИШАДА

Част 0 от „Упанишади“

Превод от санскрит: Рамакришна Каушик, Косю Беличев, Кънчо
Кънев, Колчо Ковачев, 1996

chitanka.info

ПЪРВА ГЛАВА

ПЪРВА БРАХМАНА

1. ОМ. Зората, наистина, е главата на жертвения кон, слънцето — окото му, вятърът — дъхът му, неговата уста е огънят Вайшнавара, годината е тялото му, небето е гърбът на жертвения кон, междинното пространство — коремът му, земята — слабините му, посоките (на света) страните му, междинните посоки — ребрата му, сезоните — крайниците му, месеците и половините на месеците — ставите му, дните и нощите — краката му, звездите — костите му, облаците — месото му, храната в стомаха му е пясъкът, реките са жилите му, черният дроб и дробовете — планините, тревите и дърветата са косите му, изгряващото (слънце) — предната му половина, залязващото — задната половина; когато се озъби блясва мълния, когато потрепери, гърми, когато уринира — вали дъжд; словото е неговия глас.

2. Наистина, за коня денят е породен като (съда) Махиман, който се поставя отпред; утробата му е в източното море. Нощта за коня е породена като (съда) Махиман, който се поставя отзад; нейната утроба е в западното море. Наистина, тези два (съда) Махиман са породени от двете страни на коня. Бидейки хайа (кон), той носи боговете, ваджин (кон) — гандхарвите, арван — асурите, ашва — хората. Морето е негов роднина, морето е неговата утроба.

ВТОРА БРАХМАНА

1. В началото тук нямаше нищо. Това беше обвито от смърт или глад; защото гладът е смърт. Той направи мисъл: „Да бъде въплътен.“ Той произнесе възхвала. От неговата възхвала се породиха вода. Той (каза): като възхвалявах, се появи вода, затова същността и е арка (възхвала). Наистина, този, който така знае същността на арка, придобива радост.

2. Водата наистина е арка. Това, което беше пияната на водата, се ствърди и стана земя. Той се напрегна и от него, напрегнат и възпламенен, се появи блясък (и) същността му, огъня.

3. Той се раздели на три части: слънцето — една трета, вятърът — една трета. Той е и прана, разделена на три. Изтокът е главата му, тази и тази страна — бедрата, юга и севера — страните, небето — гърбът му, въздухът — корема, земята — гърдите, той твърдо стои на водите. Който знае така, твърдо стои в това, в което отива.

4. Той пожела: нека от мен се роди второ тяло. И той — гладът, смъртта — съчета ума (манас) с речта (вач). Това, което беше семе, стана годината. Преди това нямаше година. Той го носеше през времето, което е година и после го пусна. Когато отвори уста, за да изяде родения, той каза „бхан“; това стана реч.

5. Той помисли: ако го убия, ще имам малко храна. Тогава с тази реч и с това тяло той създаде всичко, което съществува тук: ричи (химни), яджуси (жертвени химни), самани (песенни химни), чхандаси (песни), жертвоприношения, хора, животни. Той реши да изяде всичко, което е създал. Той наистина изяжда всичко, затова същността на смъртта е адити. Който така знае същността на смъртта — (че тя е) адити, той изяжда всичко, което съществува и всичко става негова храна.

6. Той поиска: нека да пожертвувам по-голямо приношение. Той се напрегна, той се възпламени от тапас и от него, напрегнат и възпламенен, се появиха славата и силата. Наистина, славата и силата са прани. Когато се появиха праните, тялото започна да нараства; в неговото тяло имаше ум (манас).

7. Той поиска: нека това (тялото) да бъде достойно за жертва, нека чрез него се въплътят. Тогава то стана кон; като стана кон (ашва), то стана достойно за жертва (мадха), затова жертвоприношението на кон се нарича ашвамедха. Наистина, който така знае това, той знае ашвамедха. Той го пусна на свобода и започна да мисли (за него). След година го принесе в жертва на себе си, а (другите) животни даде на боговете. Затова на Праджапати се жертвува свещен кон, принадлежащ на всички богове. Наистина, ашвамедха е това, което сгорещява; тялото е и годината. Този огън е арка, тези светове са телата му. Те са две — арка и ашвамедха, (но) те са също така един бог — смъртта. (Който така знае,) побеждава повтарящата се смърт, смъртта не го хваща, смъртта става негово тяло, (той) става едно с тези богове.

ТРЕТА БРАХМАНА

1. Два (вида същества) произлязоха от Праджапати — богове (дева) и демони (асури). От тях боговете бяха по-млади, асурите — по-стари. Те се бореха помежду си за тези светове. Боговете казаха: „Хайде да победим асурите чрез жертвоприношение, (подпомогнато) с удгитха.“

2. Те казаха на речта: „Пей за нас.“ — „Добре.“ Тогава речта запя за тях. Наслаждението в речта чрез пеенето тя даваше на боговете; доброто, което тя казва — на себе си. Те (асурите) разбраха: „Наистина, ще ни победят чрез този певец!“ — и като я нападнаха, покриха я със зло. Това зло е злото, че тя говори неистина (апратирупа).

3. Тогава те казаха на праната (обонянието): „Пей за нас.“ — „Добре.“ — и праната започна да пее за тях. Наслаждението в праната тя даваше на боговете, а доброто, което помирисва — на себе си. Те разбраха: „Наистина, ще ни победят чрез този певец!“ — и като я нападнаха, покриха я със зло. Това зло е злото, че тя помирисва неистина.

4. Тогава те казаха на окото: „Пей за нас.“ — „Добре.“ — и окото започна да пее за тях. Наслаждението в окото то даваше на боговете, а доброто, което вижда — на себе си. Те разбраха: „Наистина, ще ни победят чрез този певец!“ — и като го нападнаха, покриха го със зло. Това зло е злото, че то вижда неистина.

5. Тогава те казаха на ухото: „Пей за нас.“ — „Добре.“ — и ухото започна да пее за тях. Наслаждението в ухото то даваше на боговете, а доброто, което чува — на себе си. Те разбраха: „Наистина, ще ни победят чрез този певец!“ — и като го нападнаха, покриха го със зло. Това зло е злото, че то чува неистина.

4. Тогава те казаха на ума (манас): „Пей за нас.“ — „Добре.“ — и умът започна да пее за тях. Наслаждението в ума той даваше на боговете, а доброто, което мисли — на себе си. Те разбраха: „Наистина, ще ни победят чрез този певец!“ — и като го нападнаха, покриха го със зло. Това зло е злото, че той мисли неистина.

Така, наистина, те победиха тези богове чрез злото, така ги покриха със зло.

7. Тогава боговете казаха на праната, която е в устата (дъхът): „Пей за нас.“ — „Добре.“ — и тази прана започна да пее за тях. Те разбраха: „Наистина, ще ни победят чрез този певец!“ — и като го нападнаха, искаха да го покрийт със зло. И също както буца пръст се разсипва, удряйки се в камък, така и те се разпиляха на различни страни и загинаха. Така боговете устояха, а асурите паднаха. Който така знае, устоява благодарение на себе си, а врагът, който го ненавижда, пада.

8. Тогава те казаха: „Къде е това, което ни помогна така?“ То е в устата и се казва аяся; то е ангираса, защото е сокът (раса) на членовете на тялото (анга).

9. Наистина, името на този бог е Дур (далеч), защото смъртта е далеч от него; от този, който така знае, смъртта е далеч.

10. Наистина, след като този бог премахна от онези богове злото и смъртта, той (ги) изпрати там, където свършват страните на света, там той постави тяхното зло. Затова нека никой не отива при хората, нито до края (на света), иначе ще срещне злото, смъртта.

11. Наистина, след като този бог отстрани от тези богове злото и смъртта, той ги отведе от смъртта.

12. Наистина, той първо отведе речта. Когато тя се освободи от смъртта, тя стана огън. Този огън, излязъл извън смъртта, осветява.

13. След това (той) отведе праната (обонянието). Когато тя се освободи от смъртта, тя стана вятър. Този вятър, излязъл извън смъртта, изчиства.

14. След това отведе окото. Когато то се освободи, от смъртта, то стана слънце. Това слънце, излязло извън смъртта, пламти.

15. След това отведе ухото. Когато то се освободи от смъртта, то стана страните на света. Тези страни на света излязоха извън смъртта.

16. След това отведе ума. Когато той се освободи от смъртта, той стана луна. Тази луна, излязла извън смъртта, сияе. Наистина, този бог отвежда от смъртта този, който така знае.

17. След това чрез пеене той (този бог) придоби за себе си храна, пригодна за ядене. Защото всяка храна, която се изяжда, се изяжда чрез него; тук е основата.

18. Тези богове казаха: „Наистина, цялата храна, която съществува, ти придоби за себе си чрез пеење, дай и на нас дял от тази храна.“ — „Тогавя влезте в мен.“ — „Добре.“ — и от всички страни влязоха в него. Затова те се насищат от храната, която той изяжда. Наистина в този, който така знае, по същия начин влизат неговите роднини, той става техния поддръжник, глава, предводител, поглъщащ храната, господар. И ако някой от неговите поиска да се противопостави на знаещия това, той няма да може да удовлетвори своите подчинени, а който му се покорява и иска да поддържа своите подчинени, следвайки него, той ще може да ги удовлетвори.

19. Той (този бог) е аяся ангираса, защото е сока на членовете на тялото. Наистина, праната е сокът на членовете на тялото; да, праната е сокът на членовете на тялото. Затова, ако праната излезе от някой член на тялото, той изсъхва. Наистина, тя е същността на членовете на тялото.

20. Той също е Брахаспати; брихати е речта, а той е господарят и (пати). Затова е Брихаспати.

21. Той също е Брахманаспати. Защото Брахма е речта, и той е неин господар. Затова е Брахманаспати.

22. Той също е Сама, защото речта е Сама; това е „са“ и „ама“; оттук е името му „Саман“, а също така и защото е равен на (саман) мравка, на муха, на слон, на тези три свята, на тази вселена — затова е Саман. Който така знае този саман, той постига съединение със саман и живее в неговия свят.

23. Той също е удгитха. Праната (дъхът) наистина е „ут“, защото чрез праната се поддържа целият този свят. И речта е песен (гитха). Той е ут и гитха и затова — удгитха.

24. Затова Брахмадатта Чайкитанея каза, вкусвайки царя (Сома): „Нека този цар отсече главата ми, ако Аяся Ангираса пееше удгитха другояче. Защото той пееше удгитха само с реч и прана.“

25. Който знае богатството на този самана, това богатство е негово. Неговото богатство наистина е (благо-)звучността (свара). Затова този, който ще бъде свещенослужител, иска в речта му да има звучност. Нека той бъде свещенослужител с такъв глас, който е благозвучен. Затова при жертвоприношение хората искат да виждат такъв (свещенослужител), който има (благо)звучен глас — този, който

има богатство. Който така знае това богатство на самана, той има богатство.

26. Който така знае златото на този самана, той има злато. Защото златото му е звучността. Който така знае това злато на самана, той има злато.

27. Който знае опората на този самана, той наистина има опора. Защото опората му е речта, нали, опирайки се на речта, праната пее. Някои казват, че (опората му е) в храната.

28. Сега издигането (към) павамана (очистителни химни). Наистина, (жрецът-певец) прастотар пее (химна) саман и, докато го пее, нека (жертвацият) да говори: „Води ме от небитието (асат) към битието (сат). Води ме от тъмнината (тамас) към светлината (джйоти). Води ме от смъртта към безсмъртието.“ Когато казва „Води ме от небитието към битието“, то наистина небитието е смъртта, битието — безсмъртието. „Води ме от смъртта към безсмъртието, направи ме безсмъртен“ — това казва той (всъщност). „Води ме от тъмнината към светлината“ — наистина тъмнината е смъртта, светлината — безсмъртие. „Води ме от смъртта към безсмъртието, направи ме безсмъртен“ — това казва той (всъщност). „Води ме от смъртта към безсмъртието“ — тук няма скрит (смисъл). А в другите химни — нека той добива храната си с тяхното пеене. Затова нека той в тях избира дар за себе си — това, което желае. (Жрецът-певец) удгатар, който знае това, добива чрез пеене за себе си или за жертвация това, което той желае. Наистина, това е завоюване на света; да не се страхува, че няма да достигне по-добър свят този, който така знае тази самана.

ЧЕТВЪРТА БРАХМАНА

1. В началото атма наистина беше във формата на пуруша. Той се огледа и не видя друг освен себе си. „Аз съм това (со хам асми)“ — това каза най-напред. Така се появи думата „аз“ (ахам). Тъкмо затова и сега запитаният отначало казва „аз съм“ и (след това) другото име, което е негово. Той преди всичко друго изгори всички грехове, затова е пуруша (пурва+аушат). Който така знае, изгаря, наистина, този, който се мъчи да бъде пред него.

2. Той се страхуваше. Затова самотният се страхува. И той се почуди: „Няма никой освен мен, от кого се страхувам?“ Тогава неговият страх се махна. От кого да се страхува? Страхът съществува от другия.

3. Той не се радваше; затова самотният не се радва. Той пожела втори. Той стана като мъж и жена, събрани в прегръдка. Той раздели себе си на две части, така се появиха съпругът и съпругата. „Затова сме като половини от едно цяло“ — така каза Яджнавалкя. Така това пространство е изпълнено с жена. Той се съедини (с нея) — така се родиха хората.

4. Тя си помисли: „Как, след като ме роди от себе си, се съединява с мен? Да, ще се скрия.“ Тя стана крава, той пък — бик, той се съедини с нея, така се родиха кравите. Тя стана кобила, той пък — жребец, тя — магарица, той пък — магаре, съедини се с нея, така се родиха еднокопитните. Тя стана коза, той пък — козел, тя овца, той пък — овен, и се съедини с нея, така се родиха козите и овцете. Така всичко, което е по двойки, чак до мравките, всичко това създаде той.

5. Той разсъди: „Наистина, аз съм вселената, аз наистина сътворих всичко това.“ Така той стана вселената. Който така знае, е в тази негова вселена.

6. Тогава той потри. От устата, от влагалището с ръце той създаде огън. Затова двете са без косми отвътре, защото влагалището е без косми отвътре. [когато казват така: „На този жертвай, на този жертвай“ — за различните богове, те всички са негово творение, и той е всичките богове.] И всичката течност, която съществува, той създаде

от семето; това е сома. Действително, всичко това или е храна, или яде храна; сомата е храна, огънят яде храна. Това е висшето създание на Брахма; той създаде боговете по-висши; той е смъртен, създаде ги безсмъртни, затова той е висше създание. Който така знае, пребивава във висшето му творение.

7. Тогава това беше неопределено. Той стана определен по име и форма. Това е името, това е формата му. Сега това е определено по име и по форма: това е името, това е формата. Той е влязъл тук до върха на ноктите. Като нож в ножница, като огъня в сърцевината на пламъка, не го виждат. Той не е цялостен; когато диша се нарича дъх, когато говори — реч, когато гледа — око, когато слуша — ухо, когато мисли — ум. Това са имена на делата му. Този, който почита отделните [му прояви], не знае; той не е цялостен в отделните. [Той трябва] да се почита като атма — така всички тези стават едно. Той е следа на всичко, този атма, чрез него се узнава всичко това. Както по следата се намира [търсеното], така намира слава и чест този, който така знае.

8. Той е по-любим от син, по-любим от богатство, по-любим от всичко друго, най-съкровеното, този атма. И ако на този, който нарича любимо друго, а не атма, му кажат: „Ще изгубиш любимото“, така може и да стане. Само атма трябва да се има за любим. Този, който има за любим само атма, любимото му не се изгубва.

9. Казват: „Ако хората смятат, че чрез познанието на Брахма, то какво е знаел Брахма, чрез което е станал всичко?“

10. Действително, отначало това [вселената] беше Брахма. Той позна себе си: „Аз съм Брахма (ахам брахмасми)“; така той стана всичко. Тези от боговете, които се събудиха, станаха такива, също от мъдреците, също от хората. Виждайки това, мъдрецът Вамадева разбра: „Аз бях Ману и Суря“. Така и сега този, който така знае: „Аз съм Брахма“, той става всичко това; нему и боговете не могат да попречат, защото той става техният атма [тяхното себе]. А който почита друг бог: „Друго е той, друго съм аз“, той не знае. Той е като домашно животно на боговете. Както многото животни са полезни за човека, така също всеки един човек е полезен за боговете. Неприятно е да се изгуби дори едно животно, а колко повече, ако са много; затова на тях е неприятно хората да знаят това.

11. Действително, Брахма беше в началото, единствен. Като беше един, не се разпространяваше. Той създаде най-добра форма — кшатра

(господство, власт) на боговете, които са кшатрии — Индра, Варуна, Сома, Рудра, Парджаня, Яма, Мритю, Ишана. Затова няма по-висше от кшатра. Затова брахманът почита кшатрия като по-висш при церемонията на коронясването (раджасуя). Той отдава такава чест само на кшатрата; но при това кшатрата е родена от Брахма. Затова, макар че царят постига висше (положение), накрая той намира убежище в Брахма, своята рождена утроба. И който го уврежда, върши зло на собствената си (рождена) утроба. Той става толкова грешен, колкото увреденият е благодетелен.

12. Все още той не се разпространяваше. той създаде виша — тези видове божества, които се наричат Васави, Рудри, Адити, Вишведеви, Марути.

13. Все още той не се разпространяваше. Той създаде варната шудра, т.е. пушана. Наистина тя е пуша, защото храни всичко съществуващо.

14. Все още той не се разпространяваше. Той създаде още по-добра форма — дхарма. Тя е кшатра на кшатрата — това е дхарма. Затова няма по-висше от дхарма. Така и слабият пред силния уповава на дхармата като на цар. Действително, дхармата е истина. Затова за този, който говори истина, казват: „Говори истина“, защото двете са едно.

15. Така това е Брахма, кшатра, виш и шудра. Брахма беше огънят сред боговете, брахманът сред хората, кшатрий сред кшатриите, вайша сред вайшите, шудра сред шудрите. Затова в света на боговете е желана (формата на) огъня, сред хората — (формата на) брахмана; в тези две форми съществуваше Брахма. И който напуска своя свят без да е видял своя свят, той (светът), невидян, не му носи полза, като неизказана Веда или неизвършено действие. Ако някой, който не знае така, извърши дори велико дело, то накрая загива. Само атма трябва да се почита като вселената. Този, който почита само атма като вселената, неговото дело не загива. От този атма той създава всичко това, което пожелае.

16. И така, този атма е вселената на всички същества; когато извършва жертвоприношение и жертва, той е светът на боговете, когато рецитира — той е на мъдреците, когато прави струване за прародителите, когато желае потомство — той е на прародителите, когато съхранява хората, когато им дава храна — той е на хората,

когато дава на животните трева и вода — той е на животните, когато в неговите домове живеят животни и птици, всички, чак до мравките, той е техният свят. За този, който така знае винаги, всички животни желаят безопасност, така, както желаят безопасност за своя свят. Това, наистина, се знае и е изпитано.

17. Аتما единствен съществуваше в началото. Той пожела: „Нека имам жена, тогава ще породя потомство, нека имам богатство, тогава ще извърша дело.“ Такива са желанията, желаещият не може да има повече. Затова и сега самотният желае: „Нека имам жена, тогава ще породя (потомство), нека имам богатство, тогава ще извърша дело.“ И ако той не може да постигне едно от тях, смята себе си за непълен. Това е пълнотата му: умът е неговият атма, речта — жена, дъхът — потомство, окото — човешко богатство, защото с окото го постига, ухото — божествено богатство, защото с ухото го чува, тялото е неговото дело, защото с тялото извършва дела. Това жертвоприношение е петорно, петорно е (жертвеното) животно, петорен е човекът (пуруша), петорно е всичко съществуващо. Който така знае, постига всичко това.

ПЕТА БРАХМАНА

1. „Когато породи седемте храни бащата — чрез знание и тапас, една направи обща за всички, две отдели за боговете, три направи за себе си, една даде на животните. На нея (храната) е опряно всичко което диша и което не диша. Защо не са изчезнали тези, които винаги биват изяждани? Който знае тази неунищожимост, той яде храната с лице. Той отива при боговете, той живее чрез силата.“ — това са шлоките (стиховете).

2. „Когато породи седемте храни / бащата — чрез знание и тапас, / една направи обща за всички“ — тази негова храна, която се изяжда, е обща за всички. Който почита нея, не е свободен от зло, защото тя е смесена.

„Две отдели за боговете“ — това са хута (жертвоприношение на огън) и прахута (приношение). Затова се извършват жертвоприношения на огън и приношения. Казват също „(Това са) жертвоприношения на новолуние и пълнолуние.“ Затова нека не се жертвува от корист.

„Едната даде на животните“ — това е млякото, защото отначало хората и животните живеят с мляко. Затова на новороденото отначало се дава да ближе масло или да суче гръд, и новороденото се нарича „който не яде трева“.

„На нея е опряно всичко / което диша и което не диша“ — на млякото е опряно всичко, което диша и което не диша. Колкото за това, което казват (някои): „Ако една година се принася жертва на мляко, то се побеждава повторната смърт“ — не трябва да се смята така. В същия ден, в който жертвува, побеждава повторната смърт този, който така знае; защото принася на боговете всичката храна.

„Защо не са изчезнали тези / които винаги биват изяждани?“ — защото наистина пуруша е неунищожим, защото той отново и отново поражда тази храна.

„Който знае за тази неунищожимост“ — нали наистина пуруша е неунищожим, защото отново и отново поражда тази храна чрез

постоянен размисъл, (все едно че) чрез дела. Ако той не прави това, (храната) се унищожават.

„Той яде храната с лице“ — лице, това е устата, (той я яде) с уста.

„Той отива при боговете / той живее чрез силата“ — това е възхвала.

3. „Три направи за себе си“ — ум (манас), слово (вак) и прана — той ги направи за себе си. „Умът ми бе другаде, не видях; умът ми бе другаде, не чух“ — така (казват), защото само чрез ума се вижда, чрез ума се чува.

Любов, въображение (самкалпа), съмнение, вяра, неверие, твърдост, нетвърдост, срам, размисъл, страх — всичко това е ум. Затова и този, когото докоснат отзад, разбира това с ума. Това, което е звук, то е реч. Тя има край и няма (край). Прана, апана, вяна, удана, самана — всичко това са прани. Този атма е (съставен) от тях, от речта, от ума, от праната.

4. Те са трите свята — речта е този свят, умът — междинния свят (антарикиша), праната — онзи свят.

5. Те са трите веди — речта е Ригведа, умът — Яджурведа, праната Самаведа.

6. Те са боговете, предците и хората — речта е боговете, умът — предците, праната — хората.

7. Те са бащата, майката, потомството — умът е бащата, речта — майката, праната — потомството.

8. Те са познатото, това, което ще бъде познато, непознатото — което е познато, има формата на речта, защото речта е позната; когато това стане (познато), речта го защитава.

9. Което ще бъде познато, има формата на ума, защото умът е това, което ще бъде познато; като стане това, умът го защитава.

11. Тялото на тази реч е земята, във формата на светлина тя е този огън. Доколкото е разпростряна речта, дотолкова е разпростряна земята, дотолкова е разпрострян огънят.

12. Така, тялото на този ум е небето, във формата на светлина той е слънцето. Доколкото е разпрострян умът, дотолкова е разпростряно небето, дотолкова е разпростряно слънцето. Двете се съвкупиха. Тогава се роди праната. Тя е Индра, тя няма съперник. Наистина, съперникът е вторият. Този, който знае така, няма съперник.

13. Така, тялото на тази прана е водата, във формата на светлина тя е луната. Доколкото е разпростряна праната, дотолкова е разпростряна водата, дотолкова е разпростряна луната. Всички те са еднакви, всички са безкрайни. Този, който ги почита като крайни, получава крайния свят, който ги почита като безкрайни, получава безкрайния свят.

14. Този Праджапати е годината, от шестнадесет части. Неговите нощи са петнадесет части, шестнадесетата е фиксирана. Чрез нощите той расте и намалява. В нощта на новолунието той влиза във всичко, което диша (което има прана) чрез своята шестнадесета част, и на сутринта се ражда. Затова в тази нощ не трябва да се прекъсва дъха (живота) на нищо, което диша, дори на гущер — от почит към това божество.

15. Наистина, човек, който така знае, сам е годината Праджапати, с шестнадесет части. Неговият имот е петнадесетте части, неговият атма — шестнадесетата част. Чрез имуществото той нараства и намалява. Този атма е главината (на колелото), имуществото е обръча. Затова когато изгуби всичко, но неговият атма е жив, казват: „Изгубил е обръча (на колелото)“.

16. И така, съществуват три свята — свят на хората, свят на предците и свят на боговете. Светът на хората се постига чрез (раждането на) син, не с друго; светът на предците — чрез дела; светът на боговете — чрез познание. Светът на боговете наистина е най-добър; затова познанието е възхвалявано.

17. Сега за предаването. Когато мисли за напускане (на света), (бащата) казва на сина си така: „Ти си Брахма, ти си жертвоприношението, ти си светът.“ Синът отговаря: „Аз съм Брахма, аз съм жертвоприношението, аз съм светът.“ Наистина, всичко което е научено, е събрано в „Брахма“. Наистина, всичко, което е пожертвувано, е събрано в „жертвоприношението“. Наистина, всички светове са събрани в „светът“. Наистина всичко е в това. „Щом е всичко това, нека ми помогне да изляза оттук.“ Затова обученият син бива наричан „притежаващ света“, затова го обучават. Когато знаещият това напуска този свят, той влиза в сина със своите прани. Ако той е направил нещо неправилно, синът го освобождава от всичко това. Затова се нарича син (путра). Чрез сина той остава в света, и в него влизат божествени, безсмъртни прани.

18. От земята и огъня влиза божествената реч. Тази реч наистина е божествена, когато, каквото каже, това и става (в действителност).

19. От небето и от слънцето влиза божествения ум. Този ум наистина е божествен ум, когато става радостен и не страда (повече).

20. От водите и луната влиза божествена прана. Това наистина е божествена прана, която, когато се движи и когато не се движи, не намалява и не загива. Който знае така, става атма на всички същества. Какъвто е този бог, такъв е и той. Както всички същества служат на този бог, така всички същества служат на този, който така знае. Както и да страдат родените (същества), тези (страдания) остават в тях, само доброто отива в него. Наистина, злото не отива в боговете.

21. Сега се разглеждат ритуалите. Праджапати създаде действията. Те, сътворените, започнаха да спорят помежду си: речта каза: „Аз ще говоря!“, окото: „Аз ще гледам!“, ухото: „Аз ще слушам!“; така и другите действия според делата. Тогава смъртта, ставайки умора, ги надви. Затова се изморява речта, изморява се окото, изморява се ухото. Но това, което не надви, е средната прана. Те (действията) искаха да я познаят (и казаха): „Наистина, тя е най-доброто от нас, защото, движеща се и не движеща се, не намалява и не умира. Затова нека приемем нейната форма.“ И всички приеха нейния образ. Затова, заради нея, ги наричат „прани“. От който и да било род да бъде този, който така знае, този род (ще) го наричат по неговото име. Който спори с този, който така знае, изсъхва, а като изсъхне, накрая умира. Това за праните на тялото.

22. Сега за боговете. Огънят каза: „Аз ще горя.“, слънцето „Аз ще грея.“, луната „Аз ще сияя.“; така и другите богове, според божествеността си. И каквото е средната прана при праните, това е вятърът при боговете. Другите божества си почиват, но не и вятърът. Вятърът е бог, който никога не спира.

23. Сега има такава шлока:

„Това, от което изгрява слънцето, и това, в което залязва,“ (то изгрява от праната, и в праната залязва) „него боговете направиха дхарма, само то е днес и то е утре.“

Наистина, което са решили да правят преди, това правят и сега. Затова нека (човек) да прави само един обряд. Нека да вдишва и издишва [със следната мисъл]: „Да не ме завладее злото на смъртта.“ И нека да завърши [живота си] докато изпълнява (този обряд). Така той

ще се съедини с този бог и ще постигне (пребиваване в) един свят с него.

ШЕСТА БРАХМАНА

1. Това е тройно — име, форма, действие. Речта наистина е техният произход, защото от нея произлизат всички имена. Тя е тяхната общност (сама), защото тя е обща за всички имена. Тя е техният Брахма, защото тя носи всички имена.

2. За делата: тялото е техният произход, защото поражда всички дела. То е тяхната общност, защото е общо за всички дела. То е техният Брахма, защото носи всички дела. Тази тройственост е една, това е атма; атма, бидейки единен, е тази тройственост. Това е безсмъртното, покрито с реалност (сатя). Дъхът (прана) е безсмъртието, имената и формите — реалност, с тях е покрит този дъх.

Край на първа глава

ВТОРА ГЛАВА

ПЪРВА БРАХМАНА

1. Живя мъдрият Диптабалаки от [рода] Гаргя. Той каза на Аджаташатру от Каши: „Ще ти разкажа за Брахма.“ Аджаташатру каза: „За такова поучение ще ти дадем хиляда [крави]. Ето, хората тичат и [викат]: «Джанака, Джанака!»“

2. Гаргя каза: „Аз почитам като Брахма духа, който е в слънцето.“ Аджаташатру отвърна: „Не, не ми говори за него. Аз го почитам като върховен, като главен от съществата, като цар.“ Който го почита така, става върховен главен от съществата, цар.

3. Гаргя каза: „Аз почитам като Брахма духа, който е в луната.“ Аджаташатру отвърна: „Не, не ми говори за него. Аз го почитам като велик, като цар Сома, облечен в бяло.“ За този, който го почита по този начин, за него денонощно тече [сома] и храната му не свършва.

4. Гаргя каза: „Аз почитам като Брахма духа, който е в мълнията.“ Аджаташатру отвърна: „Не, не ми говори за него. Аз го почитам като ярък.“ Който го почита по този начин, става ярък, и неговото потомство става ярко.

5. Гаргя каза: „Аз почитам като Брахма духа, който е в пространството.“ Аджаташатру отвърна: „Не, не ми говори за него. Аз го почитам като изпълнен и неподвижен.“ Който го почита по такъв начин, [домът му] се изпълва с потомство и с добитък и потомството му не си отива от този свят.

6. Гаргя каза: „Аз почитам като Брахма духа, който е във въздуха.“ Аджаташатру отвърна: „Не, не ми говори за него. Аз го почитам като Индра Вайкунтха, като непобедима войска.“ Който го почита по този начин, става победител, непобедим и унищожава враговете си.

7. Гаргя каза: „Аз почитам като Брахма духа, който е в огъня.“ Аджаташатру отвърна: „Не, не ми говори за него. Аз го почитам като побеждаващ.“ Който го почита по този начин, става победоносен и потомството му става победоносно.

8. Гаргя каза: „Аз почитам като Брахма духа, който е във водата.“ Аджаташатру отвърна: „Не, не ми говори за него. Аз го почитам като

подобен.“ Когато някой го почита по този начин, при него идва подобно [на него], а не противоположно; и синовете са подобни на него.

9. Гаргя каза: „Аз почитам като Брахма духа, който е в огледалото.“ Аджаташатру отвърна: „Не, не ми говори за него. Аз го почитам като блестящ.“ Който го почита по този начин, става блестящ и потомството му става блестящо и е по-бляскав от всички, които минават край него.

10. Гаргя каза: „Аз почитам като Брахма звука, който следва вървяция.“ Аджаташатру отвърна: „Не, не ми говори за него. Аз го почитам като живота.“ Който го почита по този начин, живее живота си докрай, дъхът не го напуска до определеното време.

11. Гаргя каза: „Аз почитам като Брахма духа, който е в страните [на света].“ Аджаташатру отвърна: „Не, не ми говори за него. Аз го почитам като втория неразделен.“ Който го почита по този начин, получава втори; спътниците му никога не го напускат.

12. Гаргя каза: „Аз почитам като Брахма духа, който е в сянката.“ Аджаташатру отвърна: „Не, не ми говори за него. Аз го почитам като смъртта.“ Който го почита по този начин, достига максималния [срок на] живота в този свят, смъртта не го спохожда преждевременно.

13. Гаргя каза: „Аз почитам като Брахма духа, който е в тялото.“ Аджаташатру отвърна: „Не, не ми говори за него. Аз го почитам като въплътен.“ Който го почита по този начин, става въплътен и потомството му става въплътено. И Гаргя млъкна.

14. Аджаташатру каза: „Това ли е всичко?“ Той отвърна: „Да, това е всичко.“ „Това не е достатъчно.“ Гаргя каза: „Позволи ми да ти бъда ученик.“

15. Аджаташатру отвърна: „Не е прието брахман да търси поръчение от кшатрий, но все пак аз ще ти дам знание.“ — и той го хвана за ръката, двамата станаха и отидоха при един човек, който спеше. Той [Аджаташатру] му извика: „Могъщи; о, облечен в бяло, о, Сома, о, царю!“ — но човекът не ставаше. Тогава го събуди с ръка и човекът стана.

16. Аджаташатру каза: „Къде беше този познаващ дух, когато човекът спеше и откъде дойде след това?“ Гаргя не знаеше.

17. Аджаташатру каза: „Когато човекът е заспал, този познаващ дух е взел чрез своето познание познанието на праните и е почивал в

пространството в сърцето.“ Когато той [духът] ги взема, казва се, че човекът спи. Тогава дъхът е взет, речта е взета, окото е взето, слухът е взет, умът е взет.

18. Когато той се движи в съня, там са неговите светове. Той е като велик цар, велик брахман, той като че ли преминава през различни състояния. И както великия цар взема своите поданици и се движи както пожелае, из своята страна, също и той [духа] взема праните и се движи из своето тяло както пожелае.

ВТОРА БРАХМАНА

1. Наистина, този, който знае детето с [неговото] жилище, с мястото му, с неговия стълб, с неговата връв, той отблъсква седемте съперничаещи врагове. Наистина, това дете е средната прана; това (тялото) е жилището, това (главата) е мястото, стълбът е праната, връвта е храната.

2. Седемте неунищожими са до него: в окото има червени жилки, чрез които Рудра се съединява с него; в окото има вода и чрез нея-Парджаня, чрез зеницата-Адитя, чрез черното-Агни, чрез бялото-Индра, чрез долните мигли с него се съединява Земята, чрез горните-Небето. Който така знае, храната му не загива.

3. За това има шлока: „Чаша с отвор отдолу, дъно отгоре; в нея се намира световната слава. По края ѝ седят седемте мъдреци; осмият, речта, е съединен с Брахма.“ „Чаша с отвор отдолу, дъно отгоре“ — това е главата, защото тя е чаша с отвор отдолу и дъно отгоре. „В нея се намира световната слава“ — наистина, праните са съдържащата се световна слава, говори се за праните. „По края ѝ седят седемте мъдреци“ — наистина, праните са мъдреци, говори се за праните. „Осмата, речта, е съединена с Брахма.“ — речта е осмото, което се съединява с Брахма.

4. Двете [уши?] са Готама и Бхарадваджа. Едното е Готама, другото — Бхарадваджа. Двете [очи] са Вишвамित्रа и Джамадагни — едното е Вишвамित्रа, другото — Джамадагни. Двете [ноздри] са Васищха и Кашяпа. Едната е Васищха, другата — Кашяпа. Езикът е Атри, защото чрез езика се яде храната, наистина „яде“ [атти] е същото като името Атри. Който така знае, става ядящ всичко, всичко става негова храна.

ТРЕТА БРАХМАНА

1. Наистина, две са формите на Брахма — въплътен и невъплътен, смъртен и безсмъртен, постоянен и [непостоянен?], съществуващ и истинен.

2. Въплътен е този, който е различен от вятъра и междинното пространство; той е смъртен, той е постоянен, той е истинен; същността на неговата въплътеност, неговата смъртност, неговата постоянност, неговото съществуване е това, което грее [слънцето], защото то е същността на съществуването.

3. Невъплътеният е вятърът и междинното пространство; той е безсмъртен, той е истинен. Същността на неговата невъплътеност, неговата безсмъртност, неговата подвижност, неговата истинност е пуруша, който е в диска [на слънцето], защото той е в същността на истинността. Това за божествата.

4. Сега за тялото. Въплътеният е този, който е различен от праната и от пространството в тялото; той е смъртен, неподвижен и съществуващ. Същността на този въплътен, смъртен, неподвижен, съществуващ е окото, защото то е същността на съществуващото.

5. Невъплътеният е праната и пространството в тялото; той е безсмъртен, подвижен и истинен. Същността на този невъплътен, безсмъртен, подвижен е пуруша, който е в дясното око, защото той е същността на истинното.

6. Формата на този пуруша е като дреха с шафранов цвят, като бяла вълна, като кармин, като огнен пламък, като бял лотос, като внезапна мълния. Наистина, славата на този, който така знае, е като внезапна мълния. Ето наставление: „Не [това], не [онова].“ Защото няма друго [определение] освен „не [това]“. И неговото име е съществуването на съществуващото [сатяся сатям]; наистина, праните са съществуващото, и той [пуруша?] е тяхното съществуване.

ЧЕТВЪРТА БРАХМАНА

1. „Майтрейи,“ каза Яджнавалкя, „аз ще напусна това състояние [на глава на семейство]. Хайде да разделя [имуществото] между теб и Катяяни.“

2. Майтрейи попита: „Ако имах, господарю, цялата земя, и пълна с богатства, щях ли да стана безсмъртна?“ „Не“ — отвърна Яджнавалкя, — „ти би живяла така, както живеят богатите, но безсмъртие не се постига с богатство.“

3. Майтрейи каза: „Защо ми е нужно тогава [имущество], щом като няма да ми донесе безсмъртие? Разкажи ми, господарю, това, което знаеш за безсмъртието.“

4. Яджнавалкя отвърна: „Ти си ми скъпа и говориш за това, което ми е скъпо. Ела и седни, аз ще ти обясня, а ти мисли над това, което ти обяснявам.“

5. Той каза: „Наистина, не заради съпругът е любим съпругът, а заради атма е любим съпругът; наистина, не заради съпругата е любима съпругата, а заради атма е любима съпругата; наистина, не заради синовете са любими синовете, а заради атма са любими синовете; наистина, не заради богатството е любимо богатството, а заради атма е любимо богатството; наистина, не заради познанието е любимо познанието, а заради атма е любимо познанието; наистина, не заради властта е любима властта, а заради атма е любима властта; не заради световите са любими световите а заради атма са любими световите; наистина, не заради съществата са любими съществата, а заради атма са любими съществата; наистина, не заради боговете са любими боговете, а заради атма са любими боговете; наистина, не заради всичко е любимо всичко, а заради атма е любимо всичко. Наистина, атма трябва да се чува, да се мисли за него, да се усеща, о, Майтрейи; наистина, като се слуша, мисли за атма, като се познае той, познава се всичко.“

6. Знанието изоставя този, който приема знанието за различно от атма; властта изоставя този, който приема властта за различна от атма; световите изоставят този, който приема световите за различни от атма;

боговете изоставят този, който приема боговете за различни от атма; съществата изоставят този, който приема съществата за различни от атма. Това знание, тази власт, тези светове, тези богове, всичко това е атма.

7. Както при биенето на барабана не могат да се възприемат външните звуци, но чрез възприемането на барабана или на биещия барабана се възприема и звука,

8. Както при тръбенето с раковина не могат да се възприемат външните звуци, но чрез възприемането на раковината или на тръбящия с раковина се възприема и звука,

9. Както при свиренето с вина не могат да се възприемат външните звуци, но чрез възприемането на вината или на свирещия с вина се възприема и звука,

10. Както при огън от сурови дърва излизат едно след друго кълба с дим, о, Майтрейи, с дъха на това велико същество са излезли Ригведа, Яджурведа, Самаведа, Атхарвангираса, итихаса, пураните, науките, упанишадите, шлоките, сутрите, анувякхяните, вякхяните. Всички те са излезли с неговия дъх.

11. Както океанът е вместилище на всички води, както кожата е вместилище на всички докосвания, както носът е вместилище на всички миризми, както езикът е вместилище на вкусове, както окото е вместилище на всички форми, както ухото е вместилище на всички звуци, както умът е вместилище на всички желания, както сърцето е вместилище на всички знания, както ръцете са вместилище на всички действия, както задният проход е вместилище на всички отделения, както половият орган е вместилище на всички удоволствия, както краката са вместилище на всички пътувания, както речта е вместилище на всички веди.

12. Както хвърлена във водата бучка сол се разтваря и не може вече да се извлече от нея, обаче всяка част от водата е солена — наистина, Майтрейи, по същия начин това велико същество е вечно, безкрайно, същността му е познание. То възниква от тези елементи и изчезва в тях; няма съзнание след смъртта, така казвам аз.“ — каза Яджнавалкя.

13. Тогава Майтрейи рече: „Ти ме обърка, господарю, с тези думи: няма съзнание след смъртта.“ Той отвърна: „Наистина, няма нищо объркващо в моите думи; те са достатъчни, за да се разбере.

14. Защото там, където има двойственост, там един помирисва друг, там един вижда друг, там един чува друг, там един говори на друг, там един мисли за друг, там един познава друг. Но когато всичко за него е станало «аз» [атма], как и кого може той да помирише, как и кого да види, как и кого да чуе, как и на кого да говори, как и за кого да мисли, как и кого да познае? Как може да познае този, чрез когото познава всичко; как може да познае познаващия, о, Майтрейи?“

19. Или, когато спи без сънища [дълбоко] и не знае нищо, той минава през седемдесет и две хиляди канала, наречени хита, минаващи от сърцето към перикарда, и се установява в перикарда. И той почива като младеж, или като велик цар, или като велик брахман, достигнал върховно блаженство.

20. От този атма изтичат всички прани, всички светове, всички богове, всички същества — така, както паякът изпълзва чрез паяжинката, както от огъня излизат искрички. Неговото тайно значение е същност на съществуващото. Праните са съществуващото, а той е тяхната същност.

ПЕТА БРАХМАНА

1. Тази земя е мед за всички същества; всички същества са мед за тази земя; и този блестящ безсмъртен пуруша, който е в тази земя, и този телесен блестящ безсмъртен пуруша, който е в тялото, той е тази атма, това е безсмъртието, това е Брахма, това е всичко.

2. Тази вода е мед за всички същества, всички същества са мед за тази вода; и този блестящ безсмъртен пуруша, който е в тази вода, и този телесен блестящ безсмъртен пуруша, който е в семето — той е този атма; това е безсмъртието, това е Брахма, това е всичко.

3. Този огън е мед за всички същества; всички същества са мед за този огън; и този блестящ безсмъртен пуруша, който е в този огън, и този телесен блестящ безсмъртен пуруша, който е в речта — той е този атма; това е безсмъртието, това е Брахма, това е всичко.

4. Този вятър е мед за всички същества; всички същества са мед за този вятър; и този блестящ безсмъртен пуруша, който е в този вятър, и този телесен блестящ безсмъртен пуруша, който е в праната [дъха], — той е този атма; това е безсмъртието, това е Брахма, това е всичко.

5. Това слънце е мед за всички същества; всички същества са мед за това слънце; и този блестящ безсмъртен пуруша, който е в това слънце, и този телесен блестящ безсмъртен пуруша, който е в окото — той е този атма; това е безсмъртието, това е Брахма, това е всичко.

6. Тези посоки на света са мед за всички същества; всички същества са мед за тези посоки на света; и този блестящ безсмъртен пуруша, който е в тези посоки на света, и този телесен блестящ безсмъртен пуруша, който е в ухото и отзвука — той е този атма; това е безсмъртието, това е Брахма, това е всичко.

7. Тази луна е мед за всички същества; всички същества са мед за тази луна; и този блестящ безсмъртен пуруша, който е в тази луна, и този телесен блестящ безсмъртен пуруша, който е в ума [манас] — той е този атма; това е безсмъртието, това е Брахма, това е всичко.

8. Тази мълния е мед за всички същества; всички същества са мед за тази мълния; и този блестящ безсмъртен пуруша, който е в тази

мълния и този телесен блестящ безсмъртен пуруша, който е в блясъка — той е атма; това е безсмъртието, това е Брахма, това е всичко.

9. Този гръм е мед за всички същества; всички същества са мед за този гръм; и този блестящ безсмъртен пуруша, който е в този гръм и този телесен блестящ безсмъртен пуруша, който е в блясъка — той е този атма; това е безсмъртието, това е Брахма, това е всичко.

10. Това пространство е мед за всички същества; всички същества са мед за това пространство; и този блестящ безсмъртен пуруша, който е в това пространство и този телесен блестящ безсмъртен пуруша, който е в пространството в сърцето — той е този атма; това е безсмъртието, това е Брахма, това е всичко.

11. Тази дхарма е мед за всички същества; всички същества са мед за тази дхарма; и този блестящ безсмъртен пуруша, който е в тази дхарма и този телесен блестящ безсмъртен пуруша, който е в дхармата — той е този атма; това е безсмъртието, това е Брахма, това е всичко.

12. Тази истина [сатям] е мед за всички същества; всички същества са мед за тази истина; и този блестящ безсмъртен пуруша, който е в тази истина и този телесен блестящ безсмъртен пуруша, който е в истината — той е тази атма; това е безсмъртието, това е Брахма, това е всичко.

13. Тези хора са мед за всички същества; всички същества са мед за тези хора; и този блестящ безсмъртен пуруша, който е в хората и този телесен блестящ безсмъртен пуруша, който е в човека — той е този атма; това е безсмъртието, това е Брахма, това е всичко.

14. Този атма е мед за всички същества; всички същества са мед за този атма; и този блестящ безсмъртен пуруша, който е в атма и този телесен блестящ безсмъртен пуруша, който е в атма [тялото?] — той е този атма; това е безсмъртието, това е Брахма, това е всичко.

15. Наистина, този атма е господар на всички същества, цар на всички същества. Както всички спици са между главината и обръча на колелото, така всички същества, всички светове, всички прани, всички атма са в този атма.

16. Наистина, ето меда, който Дадхянч Атхарвана даде [каза] на ашвините. Това каза мъдрецът, като видя: Ще ви известя, о, мъже, за героичния подвиг, извършен заради вас, както гърмът [известява за] дъжда. Защото Дадхянч Атхарвана ви предаде този мед чрез конска глава.

17. Наистина, ето медът, който Дадхянч Атхарвана даде на ашвините. Това каза мъдрецът, като видя: Ашвини, вие поставихте конска глава на Дадхянч Атхарвана. О, благородни, той, изпълнявайки думата си, ви предава меда Тващара, за да го държите в тайна.

18. Наистина, ето медът, който Дадхянч Атхарвана даде на ашвините. Това каза мъдрецът, като видя: Той създаде двуногите тела, четириногите тела; ставайки птица, той, пуруша, влезе в тях отначало. Наистина този пуруша обитава всички тела. Няма нищо, необвито от него, няма нищо, скрито от него.

19. Наистина, ето медът, който Дадхянч Атхарвана даде на ашвините. Това каза мъдрецът, като видя: Той е отразен във всеки образ. За да бъде възприеман неговия образ Индра се извява в многобройни образи, чрез мая, защото в него са впрегнати десет стотици коне. Наистина, той е и конете, наистина, той е десетки и хиляди, многобройни и безбройни. За този Брахма няма нищо отпред, отзад, нито вътре, нито вън; този атма е Брахма, възприемащ всичко. Това е поучението.

ШЕСТА БРАХМАНА

1. Сега за приемствеността: Паутимашя [получи учението] от Гаупавана, Гаупавана — от Паутимашя, Паутимашя — от Гаупавана, Гаупавана — от Каушика, Каушика — от Каундиня, Каундиня — от Шандиля, Шандиля — от Каушика и Гаутама, Гаутама —

2. от Агнивешя, Агнивешя — от Шандиля и Анабхимлата, Анабхимлата — от Анабхимлата, Анабхимлата — от Гаутама, Гаутама — от Сайтава и Прачинайога, Сайтава и Прачинайога — от Парашаря, Парашаря — от Бхарадваджа, Бхарадваджа — от Бхарадваджа и Гаутама, Гаутама — от Бхарадваджа, Бхарадваджа — от Парашаря, Парашаря — от Вайджавапаяна, Вайджавапаяна — от Каушикаяни, Каушикаяни —

3. от Гхритакаушика, Гхритакаушика — от Парашаряна, Парашаряна — от Парашаря, Парашаря — от Джатукарня, Джатукарня — от Асураяна и Яска, Асураяна — от Трайвани, Трайвани — от Аупаджандхани, Аупаджандхани — от Асури, Асури — от Бхарадваджа, Бхарадваджа — от Атрея, Атрея — от Манти, Манти — от Гаутама, Гаутама — от Гаутама, Гаутама — от Ватся, Ватся — от Шандиля, Шандиля — от Кайшоря Капя, Кайшоря Капя — от Галава, Галава — от Видарбхикаундиня, Видарбхикаундиня — от Ватсанапата Бабхрава, Ватсанапата Бабхрава — от Пантха Саубхара, Пантха Саубхара — от Аяся Ангираса, Аяся Ангираса — от Абхути Тващра, Абхути Тващра — от Вишварупа Тващра, Вишварупа Тващра — от двамата ашвини, двамата ашвини — от Дадхянч Атхарвана, Дадхянч Атхарвана — от Атхарван Дайва, Атхарван Дайва — от Мритю Пратхвансана, Мритю Пратхвансана — от Пратхвансана, Пратхвансана — от Екарши, Екарши — от Випрачитти, Випрачитти — от Вяци, Вяци — от Санару, Санару — от Санатана, Санатана — от Санага, Санага — от Парамещхин, Парамещхин — от Брахма. Брахма е сам по себе си [сваям-бху]. Поклон на Брахма.

Край на втора глава

ΤΡΕΤΑ ΓΛΑΒΑ

ПЪРВА БРАХМАНА

1. Джнанака от Видеха извърши жертвоприношение с много дарове. Там бяха събрани брахмани от Куру и Панчала и Джанака от Видеха поиска да разбере кой от тези брахмани е най-учен. Той затвори (в обора) хиляда крави и на рогата на всяка закрепил по десет пада (злато).

2. Той им каза: „Почитаеми брахмани, нека този от вас, който е най-много брахман (т.е. най-мъдър) да отведе тези крави.“ Тези брахмани не се осмелиха. Тогава Яджнавалкя каза на своя ученик: „Отведи ги, скъпи Самашрава.“ Той ги отведе. Брахманите се разгневиха: „Как той може да се обяви за най-много брахман от нас!“ Там беше Ашвала, жрецът-хотар на Джанака от Видеха. Той го попита: „Наистина ли ти, Яджнавалкя, си най-много брахман от нас?“ Той отговори: „Покланяме се пред този, който е най-много брахман, но искаме и да имаме крави.“ Тогава хотарът Ашвала започна да го пита.

3. „Яджнавалкя“ — каза той — „всичко това е обгърнато от смъртта, всичко подлежи на смъртта; как може жертващият напълно да се освободи от прегръдката на смъртта?“ — „Чрез жреца-хотар, огъня, речта. Наистина, речта е хотар на жертвата. Речта е същото като огъня; този (огън) е хотар, това е освобождение, това е пълно освобождение.“

4. „Яджнавалкя,“ — каза той — „всичко това е обгърнато от деня и нощта, всичко подлежи на деня и нощта. Как може жертващият напълно да се освободи от прегръдката на деня и нощта?“ — „Чрез жреца адхварю, окото, слънцето. Наистина, окото е адхварю на жертвата. Окото е същото като слънцето; това (слънце) е адхварю, това е освобождение, това е пълно освобождение.“

5. „Яджнавалкя,“ — каза той — „всичко това е обгърнато от светлата и тъмна половина на (лунния) месец. Как може жертващият напълно да се освободи от прегръдката на светлата и тъмна половина на месеца?“ — „Чрез жреца Удгатар, вятъра, дишането (прана). Наистина, дишането е удгатар на жертвата. Дишането е също като вятъра; този (вятър) е удгатар, това е освобождение, това е пълно освобождение.“

6. „Яджнавалкя,“ — каза той — „това междинно пространство като че ли не дава опора. Как трябва да се изкачва жертващият, за да се издигне в небесния свят?“ — „Чрез жреца-брахман, ума, луната. Наистина, умът е брахман на жертвата. Умът е същото като луната, тази (луна) е брахманът; това е освобождение, това е пълно освобождение.“

7. „Яджнавалкя,“ — каза той — „с колко химна хотарът ще извърши днес това жертвоприношение?“ — „С три.“ — „Кои са тези три?“ — „Предварителен, жертвен и трети — хвалебствен.“ — „Какво получава той чрез тях?“ — „Всичко тук, което диша.“

8. „Яджнавалкя,“ — каза той — „колко жертви ще даде днес адхварю при това жертвоприношение?“ — „Три.“ — „Кои са тези три?“ — „Тези, които се запалват, тези, които издават голям шум и тези, които се спускат надолу.“ — „Какво печели чрез тях?“ — „С тези, които се запалват, той печели света на боговете. Защото светът на боговете свети (или: гори); чрез тези, които издават силен шум, той печели света на предците, защото светът на предците е (със) силен(шум); а чрез тези, които се спускат надолу, той печели света на хората, защото светът на хората е долен.“

9. „Яджнавалкя,“ — каза той — „с колко богове брахманът пази днес жертвоприношението отдясно?“ — „С един.“ — „Кой е този един?“ — „Умът. Наистина, умът е безкраен, безкрайни са вишведевите. Чрез него той печели безкраен свят.“

10. „Яджнавалкя,“ — каза той — „колко стотри (хвалебствени химни) ще изпее днес жрецът-удгатар?“ — „Три.“ — „Кои са тези три?“ — „Предварителен, жертвен и трети — хвалебствен.“ „Какви са те спрямо атма?“ „Предварителният е праната, жертвеният е апана, хвалебственият е вяна.“ — „Какво печели той чрез тях?“ — „Чрез предварителния той печели света на земята, чрез жертвения — света на междинното пространство, чрез хвалебствения — света на небето.“

И тогава хотарът Ашвала млъкна.

ВТОРА БРАХМАНА

1. Тогава започна да го пита Джараткарава Артабхага: „Яджнавалкя“ — каза той — „колко сетива [граха] и колко [сетивни] обекта [атиграха] съществуват?“ — „Осем сетива и осем обекта.“ — „Какви [са] тези осем сетива и осем обекта?“

2. Носът [прана] наистина е сетиво. Той е обхванат [грихита] от обекта миризма [гандха], защото чрез носа се помирисват миризмите.

3. Речта [вак] наистина е сетиво. Тя е обхваната от обекта име, защото чрез речта се изговарят имената.

4. Езикът [джихва] наистина е сетиво. Той е обхванат от обекта вкус, защото чрез езика се усещат вкусовете.

5. Окоето [чакшу] наистина е сетиво. То е обхванато от обекта форма, защото чрез окоето се виждат формите.

6. Ухото [шротра] наистина е сетиво. То е обхванато от обекта звук, защото чрез ухото се чуват звуците.

7. Умът [манас] наистина е сетиво. Той е обхванат от обекта желание, защото чрез ума се желаят желанията.

8. Двете ръце [хастау] наистина са сетиво. Те са обхванати от обекта действие, защото чрез ръцете се вършат действията.

9. Кожата [твач] наистина е сетиво. Тя е обхваната от обекта допир, защото чрез кожата се усеща допирът. Това са осемте сетива и осемте обекта.

10. „Яджнавалкя — каза той — всичко тук е храна за смъртта; а кой е този бог за когото смъртта е храна?“ — „Огънят, наистина, е смъртта; той е храна за водата, той побеждава повторната смърт.“

11. „Яджнавалкя“ — каза той — „когато този човек умре, неговите прани напускат ли го или не?“ — „Не“ — каза Яджнавалкя. — „те се събират в него, той се разширява и се надува; мъртвият е подут.“

12. „Яджнавалкя“ — каза той — „когато този човек умре, кое не го напуска?“ — „Името; наистина, безсмъртно е името, безсмъртни са вишведевите; чрез него той придобива безкрайния свят.“

13. „Яджнавалкя“ — каза той — „когато на този мъртъв човек речта влиза в огъня, дъхът [прана] — във въздуха, окото — в слънцето, умът — в луната, ухото — в пространството, космите на тялото — в тревите, космите на главата — в дърветата, кръвта на семето — във водата, къде тогава е този човек?“ — „Вземи ръката ми, драги Артабхага; само ние ще знаем това, не трябва да говорим [пред хората]“. Те се отдалечиха и заговориха. Когато заговориха, те говориха за действието [карма]; когато прославяха, прославяха действието; добрият, наистина, става добър чрез доброто действие, лошият-чрез лошото.

Тогава Джараткарава Артабхага замълча.

ТРЕТА БРАХМАНА

1. Тогава Бхуджю Лахяяни започна да го пита: „Яджнавалкя“ — каза той — „като ученици ние пътувахме сред мъдрите; там отидохме в дома на Паганчалася Капяся. Той имаше дъщеря, обзета от гандхарва. Ние го попитахме (този гандхарва): «Кой си?» Той каза: «Аз съм Судхана Ангираса.» Когато го питахме за края на световите, казахме му: «Къде са отишли Парикшитите?». «Къде са отишли Парикшитите? Питам и теб, Яджнавалкя — къде са отишли Парикшитите?»“

2. Той (Яджнавалкя) каза: „Той, разбира се, ти е казал: отишли са там, където отиват извършилите ашвамедха.“ — „Къде отиват извършилите ашвамедха?“ — „Тридесет и два дни (път) с колесницата на слънцето — ето (колко е голям) този свят. Отвсякъде го обгражда земя, двойно по-голяма; тази земя е обградена от океан, двойно по-голям. Колкото острието на бръснача, колкото крилцето на комара, толкова е междинното пространство. Индра, като стана птица, ги даде (парикшитите) на Ваю; Ваю, влагайки ги в себе си, ги отведе там, където бяха извършващите ашвамедха. Наистина така той (гандхарвът) е възхвалил Ваю. Затова Ваю е единството и Ваю е множествеността. Който така знае, побеждава повторната смърт.“

Тогава Бхуджю Лахяяни млъкна.

ЧЕТВЪРТА БРАХМАНА

1. Тогава започна да го пита Ушаства Чакраяна. „Яджнавалкя“ — каза той — „покажи ми този Брахма, който може да се възприеме, не е скрит и е атма във всичко.“ — „Това е твоят атма във всичко.“ — „Кой, Яджнавалкя, е във всичко?“ — „Който диша при дишането [прана], това е твоят атма във всичко, който вдишва надолу апана, това е твоят атма във всичко, който се разлива по тялото с вяна, това е твоят атма във всичко, който върви нагоре с удана, това е твоят атма във всичко. Това е твоят атма във всичко.“

2. Ушаства Чакраяна каза: „Това е като обяснението, при което казват: «Това е крава, това е кон.» Обясни ми Брахма, който може да се възприеме, не е скрит и е атма във всичко.“ — „Това е твоят атма във всичко.“ — „Кой, Яджнавалкя, е във всичко?“ — „Не можеш да виждаш виждания вижданото; не можеш да чуеш чувания чуваното; не можеш да мислиш мисления мисленото; не можеш да познаеш познавания познаваното. Това е твоят атма във всичко. Другото е страданието.“

Тогава Ушаства Чакраяна млъкна.

ПЕТА БРАХМАНА

1. Тогава започна да го пита Кахола Каушитакея. „Яджнавалкя“ — каза той — „покажи ми този Брахма, който може да се възприеме, не е скрит и е атма във всичко.“ — „Това е твоят атма във всичко.“ — „Кой, Яджнавалкя, е във всичко?“ — „Който е извън глада и жаждата, скръбта, заблудата, старостта и смъртта. Действително, като познаят този атма, брахманите се издигат над стремежа към богатство, над стремежа към световите и живеят от милостиня [или: като монаси, просещи милостиня]. Тъй както стремежът към синове е стремеж към богатство, а стремежът към богатство е стремеж към световите — и двете са просто стремежи. Затова брахманът, забравил учеността [букв. «пандитството»], да стане [като] дете; като забрави учеността и [състоянието на] дете, да бъде мунни [букв. «който не говори»]; като забрави мълчанието и немълчанието, да бъде брахман.“ — „Чрез какво може да бъде брахман?“ — „Чрез което може да бъде, чрез това е такъв. Другото е страдание.“

Тогава Кахола Каушитакея замълча.

ШЕСТА БРАХМАНА

1. Тогава Гарги Вачакнави го запитва: „Яджнавалкя,“ — каза тя — „всичко тук надлъж и нашир е изтъкано върху вода; върху какво е изтъкана надлъж и нашир водата?“ — „Върху ваю (вятъра), Гарги.“ — „А върху какво е изтъкан надлъж и нашир вятърът?“ — „Върху световите на междинното пространство.“ — „А върху какво са изтъкани надлъж и нашир световите на междинното пространство?“ — „Върху световите на гандхарвите, Гарги.“ — „А върху какво са изтъкани надлъж и нашир световите на гандхарвите?“ — „Върху световите на слънцето, Гарги.“ — „А върху какво са изтъкани надлъж и нашир световите на слънцето?“ — „Върху световите на луната, Гарги.“ — „А върху какво са изтъкани надлъж и нашир световите на луната?“ — „Върху световите на звездите, Гарги.“ „А върху какво са изтъкани надлъж и нашир световите на звездите?“ — „Върху световите на боговете, Гарги.“ — „А върху какво са изтъкани надлъж и нашир световите на боговете?“ — „Върху световите на Индра, Гарги.“ „А върху какво са изтъкани надлъж и нашир световите на Индра?“ — „Върху световите на Праджапати, Гарги.“ — „А върху какво са изтъкани надлъж и нашир световите на Праджапати?“ — „Върху световите на Брахма, Гарги.“ — „А върху какво са изтъкани надлъж и нашир световите на Брахма?“ Той каза: „Гарги, не питай прекалено много, за да не ти падне главата. Ти питаш прекалено много за божественото, за което, наистина, не бива да се пита прекалено много. Гарги, не питай прекалено много.“

И тогава Гарги Вачакнави млъкна.

СЕДМА БРАХМАНА

1. Тогава започна да го пита Уддалака Аруни. „Яджнавалкя“ — каза той — „живяхме при мъдрите в дома на Патанчала Капя и изучавахме жертвоприношенията [яджна]. Той имаше жена, обладана от гандхарва. Попитахме го: «Кой си?» Той каза: «Кабандха Атхарвана.» Той каза на Патанчала Капя и на изучаващите жертвоприношенията: «Знаеш ли ти, Капя, нишката, с която са свързани този свят, онзи свят и всички същества?» Патанчала Капя каза: «Не я зная, уважаеми.» Той каза на Патанчала Капя и на изучаващите жертвоприношенията: «Знаеш ли ти, Капя, този вътрешен управител [антарямин], който управлява отвътре този свят, онзи свят и всички същества?» Патанчала Капя каза: «Не го познавам, уважаеми.» Той каза на Патанчала Капя и на изучаващите жертвоприношенията: «Наистина, Капя, който познава тази нишка и този вътрешен управител, той познава Брахма, той познава световете, той познава боговете, той познава ведите, той познава съществата, той познава атма, той познава всичко.» — така им каза. Аз познавам това. И ако ти, Яджнавалкя, не познаваш тази нишка и този вътрешен управител, а вземаш брахманските крави, то главата ти ще падне.“ „Знам тази нишка, Гаутама, и този вътрешен управител.“ „Всеки може да каже: «Зная, зная.» Което знаеш, разкажи.“

2. Той каза: „Въздухът, Гаутама, наистина е тази нишка; наистина, Гаутама, с въздуха като с нишка са свързани този свят, онзи свят и всички същества. Затова, наистина, Гаутама, казват за умрелия човек: «Членовете [на тялото] му са развързани» — защото те, Гаутама, са свързани с нишката на въздуха.“ — „Така е, Яджнавалкя. Кажи за вътрешния управител.“

3. „Този, който е в земята, различен от земята, когото земята не знае, това е твоят атма, вътрешният управител, безсмъртният.

4. Този, който е във водата, различен от водата, когото водата не знае, чието тяло е водата, различен от водата, който управлява водата отвътре, това е твоят атма, вътрешният управител, безсмъртният.

5. Този, който е в огъня, различен от огън, когото огънят не знае, чието тяло е огънят, който управлява огъня отвътре, това е твоят аتما, вътрешният управител, безсмъртният.

6. Този, който е в междинното пространство [антарикиша], различен от междинното пространство, когото междинното пространство не знае, чието тяло е междинното пространство, който управлява междинното пространство отвътре, това е твоят аتما, вътрешният управител, безсмъртният.

7. Този, който е във вятъра, различен от вятъра, когото вятърът не знае, чието тяло е вятърът, който управлява вятъра отвътре, това е твоят аتما, вътрешният управител, безсмъртният.

8. Този, който е в небето [дивас], различен от небето, когото небето не знае, чието тяло е небето, който управлява небето отвътре, това е твоят аتما, вътрешният управител, безсмъртният.

9. Този, който е в слънцето, различен от слънцето, когото слънцето не знае, чието тяло е слънцето, който управлява слънцето отвътре, това е твоят аتما, вътрешният управител, безсмъртният.

10. Този, който е в посоките [на пространството], различен от посоките, когото посоките не знаят, чието тяло са посоките, който управлява посоките отвътре, това е твоят аتما, вътрешният управител, безсмъртният.

11. Този, който е в луната и звездите, различен от луната и звездите, когото луната и звездите не знаят, чието тяло са луната и звездите, който управлява луната и звездите отвътре, това е твоят аتما, вътрешният управител, безсмъртният.

12. Този, който е в пространството, различен от пространството, когото пространството не знае, чието тяло е пространството, който управлява пространството отвътре, това е твоят аتما, вътрешният управител, безсмъртният.

13. Този, който е в тъмнината [тамас], различен от тъмнината, когото тъмнината не знае, чието тяло е тъмнината, който управлява тъмнината отвътре, това е твоят аتما, вътрешният управител, безсмъртният.

14. Този, който е в светлината [теджас], различен от светлината, когото светлината не знае, чието тяло е светлината, който управлява светлината отвътре, това е твоят аتما, вътрешният управител, безсмъртният.

15. Този, който е във всички същества, различен от всички същества, когото всички същества не знаят, чието тяло са всички същества, който управлява всички същества отвътре, това е твоят атма, вътрешният управител, безсмъртният.

Това се отнася за [другите] същества. Сега — за самия себе си.

16. Този, който е в дишането [прана], различен от дишането, когото дишането не знае, чието тяло е дишането, който управлява дишането отвътре, това е твоят атма, вътрешният управител, безсмъртният.

17. Този, който е в речта, различен от речта, когото речта не знае, чието тяло е речта, който управлява речта отвътре, това е твоят атма, вътрешният управител, безсмъртният.

18. Този, който е в окото, различен от окото, когото окото не знае, чието тяло е окото, който управлява окото отвътре, това е твоят атма, вътрешният управител, безсмъртният.

19. Този, който е в ухото, различен от ухото, когото ухото не знае, чието тяло е ухото, който управлява ухото отвътре, това е твоят атма, вътрешният управител, безсмъртният.

20. Този, който е в ума [манас], различен от ума, когото ума не знае, чието тяло е умът, който управлява ума отвътре, това е твоят атма, вътрешният управител, безсмъртният.

21. Този, който е в кожата, различен от кожата, когото кожата не знае, чието тяло е кожата, който управлява кожата отвътре, това е твоят атма, вътрешният управител, безсмъртният.

22. Този, който е в познанието, различен от познанието, когото познанието не знае, чието тяло е познанието, който управлява познанието отвътре, това е твоят атма, вътрешният управител, безсмъртният.

23. Този, който е в семето, различен от семето, когото семето не знае, чието тяло е семето, който управлява семето отвътре, това е твоят атма, вътрешният управител, безсмъртният — невидим, той вижда; нечуван, той слуша; немислим, той мисли; непознаваем, той познава. Няма друг освен него, който да вижда, няма друг освен него, който да чува, няма друг освен него, който да мисли, няма друг освен него, който да познава. Това е твоят атма, вътрешният управител, безсмъртният. Другото е страданието.“

Тогава Уддалака Аруна млъкна.

ОСМА БРАХМАНА

1. Тогава Вачакнави каза: „Уважаеми брахмани, сега аз ще го запитам за две неща. Ако той ми отговори, значи няма между вас някой, който да го победи в знанието за Брахма.“ „Питай, Гарги!“

2. Тя каза: „Аз наистина заставам пред теб, Яджнавълкя, като онзи син на герой от Каши или Видеха, опънал разхлабения лък, държащ в ръката си две стрели за пронизване на врага — по същия начин, Яджнавълкя, заставам срещу теб с два въпроса. Отговори ми на тях.“ — „Питай, Гарги!“

3. Тя каза: „Кое е над небето, Яджнавълкя, което е под земята, което е между небето и земята, което се нарича минало, настояще и бъдеще — с какво е пронизано и закрепено това?“

4. Той каза: „Кое е над небето, Гарги, което е под земята, което е между небето и земята, което се нарича минало, настояще и бъдеще — това е пронизано и закрепено с пространството [акаша].“

5. Тя каза: «Слава на теб, Яджнавълкя, за това, че ми обясни, Пригответи се за другия въпрос.» — «Питай, Гарги!»

6. Тя каза «Кое е над небето, Яджнавълкя, което е под земята, което е между небето и земята, което се нарича минало, настояще и бъдеще — с какво е пронизано и закрепено това?»

7. Той каза: «Кое е над небето, Гарги, което е под земята, което е между небето и земята, което се нарича минало, настояще и бъдеще — това е пронизано и закрепено с пространството». А с какво е пронизано и закрепено пространството?“

8. Той каза: „Наистина, Гарги, това брахманите наричат неизчезващо [акшара] — нито голямо, нито малко, нито късо, нито дълго, нито огнено, нито течено, нито оцветено, нито тъмно, нито вятър, нито пространство, несвързано, без вкус, без мирис, без очи, без уши, без глас, без ум, без светлина, без дъх, без уста, без мярка, без вътрешност, без външност, то не изяжда никого и никой не го изяжда.“

9. Наистина, Гарги, по неговата, на неизчезващото, воля, стоят на местата си слънцето и луната. Наистина, Гарги, по неговата, на неизчезващото, воля, стоят на местата си небето и земята. Наистина,

Гарги, по неговата, на неизчезващото, воля, стоят на местата си миговете, часовете, дните и нощите, половините на месеците, месеците, годишните времена, годините. Наистина, Гарги, по неговата, на неизчезващото, воля, едни от реките текат от белите планини на изток, други на запад, всяка в своята посока. Наистина, Гарги, по неговата, на неизчезващото, воля, хвалят даващия, боговете следват жертващия, а дедите следват [правещите помен, наричан] дарви.

10. Наистина, който не познава това неизчезващо, Гарги, а извършва в света помени, жертвоприношения, тапас в продължение на много хиляди години, неговите [заслуги] имат край; наистина, който не познава това неизчезващо, Гарги, и си отива от този свят, е нещастен; а този, който познава това неизчезващо, Гарги, и си отива от този свят, той е брахман.

11. Това неизчезващо, Гарги, наистина е невидимо и вижда, нечувано и чува, немислимо и мисли, непознаваемо и познава, няма друг виждащ освен него, няма друг чуващ освен него, няма друг мислещ освен него, няма друг познаващ освен него. С това неизчезващо е пронизано и закрепено пространството.“

12. Тя каза: „Уважаеми брахмани, приемоте като награда за вас, ако се простите с него, като му се поклоните; наистина, никой от вас никога няма да го победи в знанието за Брахма.“

Тогава Вачакнави замлъкна.

ДЕВЕТА БРАХМАНА

1. Тогава Видагдха Шакаля го попита: — Колко са боговете, Яджнавалкя? Той отговори според учението [нивид], колкото вишведеди са указани в учението: — Три и триста и три и три хиляди. — Да, — каза той — колко са [всъщност] боговете, Яджнавалкя? — Шест. — Да, — каза той — колко са боговете, Яджнавалкя? — Три. — Да, — каза той — колко са боговете, Яджнавалкя? — Един и половина. — Да, — каза той — колко са боговете, Яджнавалкя? — Един. — Да, — каза той — кои са тези три и триста и три и три хиляди?

2. Той каза: — Това са само техни сили [прояви], всъщност боговете са тридесет и три. — Кои са тези тридесет и три? — Осем Васу, единадесет Рудри, дванадесет Адити — това са тридесет и един, а с Индра и Праджапати стават тридесет и три.

3. — Кои са Васу? — Огън, земя, въздух, междинно пространство, слънце, небе, луна, звезди — това са Васу; в тях се намира всичко това, затова те са Васу.

4. — Кои са Рудри? — Тези десет прани в пуруша и единайстият — атма; когато излизат от това смъртно тяло, предизвикват плач; затова, защото предизвикват плач [родаянти], затова са Рудри.

5. — Кои са Адити? — Наистина, дванадесетте месеца на годината, това са Адити; те наистина преминават, отнасяйки всичко това; затова, защото те преминават, отнасяйки всичко това, затова са Адити.

6. — Кой е Индра, кой е Праджапати? — Гърмът е Индра, жертвата е Праджапати. — Кое е гърмът? — Ударът на мълнията. — Кое е жертвата? — Животните.

7. — Кои са шестте? — Огън, земя, въздух, междинно пространство, слънце, небе — това са шестте; защото тези всички са тези шест.

8. — Кои са тези три бога? — Тези три свята, защото в тях са всички богове. — Кои са тези два бога? — Храната и дъхът. — Кой е един и половина? — Този, който духа.

9. Казват: „Нали този, който духа, е един, как така е един и половина?“ — Всичко това израства в него [адхярдхнот], затова е един и половина [адхярдха]. — Кой е единият бог? — Дъхът [прана]; той е Брахма, наричат го „това“.

10. Който знае този пуруша, върховна опора за всеки атма, чието обиталище е земята, чийто свят е огънят, чиято светлина е умът, той наистина знае, Яджнавалкя. — Наистина, аз зная този пуруша, за когото говориш — върховната опора за всеки атма; пуруша на това тяло — това е той. Кажу, Шакаля, кой е неговият бог? — Безсмъртието — каза той.

11. — Който знае този Пуруша, върховна опора за всеки атма, чието обиталище е желанието, чийто свят е сърцето, чиято светлина е умът, той наистина знае, Яджнавалкя. — Аз наистина зная този пуруша, върховната опора за всеки атма, за когото говориш; той е този пуруша, основан на желанието. Кажу, Шакаля, кой е неговият бог? — Жените — каза той.

12. — Който знае този пуруша, върховна опора за всеки атма, чието обиталище са формите, чийто свят е окото, чиято светлина е умът, той наистина знае, Яджнавалкя. — Аз наистина зная този пуруша, върховна опора на всеки атма, за когото говориш; той е този пуруша, който е в слънцето. Кажу, Шакаля, кой е неговият бог? — Истината [сатям] — каза той.

13. Който знае този пуруша, върховна опора за всеки атма, чието обиталище е пространството, чийто свят е окото, чиято светлина е умът, той наистина знае, Яджнавалкя. — Аз наистина зная този пуруша, върховна опора за всеки атма, за когото говориш; той е този пуруша, който е слухът и ехото. Кажу, Шакаля, кой е неговият бог? — Посоките [на пространството] — каза той.

14. — Който знае този пуруша, върховна опора за всеки атма, чието обиталище е тъмнината [тамас], чийто свят е сърцето, чиято светлина е умът, той наистина знае, Яджнавалкя. — Аз наистина зная този пуруша, върховна опора за всеки атма, за когото говориш; той е този пуруша, който е сянката. Кажу, Шакаля, кой е неговият бог? — Смъртта — каза той.

15. — Който знае този пуруша, върховна опора за всеки атма, чието обиталище са формите, чийто свят е окото, чиято светлина е умът, той наистина знае, Яджнавалкя. — Аз наистина зная този

пуруша, върховна опора за всеки атма, за когото говориш; той е този пуруша, който е в огледалото. Кажу, Шакаля, кой е неговият бог? — Животът — каза той.

16. — Който знае този пуруша, върховна опора за всеки атма, чието обиталище е водата, чийто свят е сърцето, чиято светлина е умът, той наистина знае, Яджнавалкя. — Аз наистина зная този пуруша, върховна опора за всеки атма, за когото говориш; той е този пуруша, който е във водата. Кажу, Шакаля, кой е неговият бог? — Варуна — каза той.

17. — Който знае този пуруша, върховна опора за всеки атма, чието обиталище е семето, чийто свят е сърцето, чиято светлина е умът, той наистина знае, Яджнавалкя. — Аз наистина зная този пуруша, върховна опора за всеки атма, за когото говориш; той е този пуруша, който е синът. Кажу, Шакаля, кой е неговият бог? — Праджапати — каза той.

18. — Шакаля — каза Яджнавалкя, — като че ли тези брахмани са те накарали да гасиш горящи въглени.

19. — Яджнавалкя — каза Шакаля, — щом като знаеш повече от брахманите в Куру и Панчала, кой Брахма познаваш? — Познавам посоките [на пространството], боговете и опорите. — Щом като знаеш посоките на света, боговете и опорите,

20. — кой е богът ти за източната посока? — Богът Адитя. — Коя е опората на този Адитя? — Окото. — Коя е опората на окото? — Формите; с окото се виждат форми. — Коя е опората на тези форми? — Сърцето — каза той — формите се познават със сърцето, сърцето е опората на формите. — Така е, Яджнавалкя.

21. — Кой е богът ти за южната посока? — Богът Яма. — Коя е опората на този Яма? — Жертвата. — Коя е опората на жертвата? — Дарът за жреците [дакшина]. — Коя е опората на дара за жреците? — Вярата; защото когато се вярва, тогава се дава дар за жреците; вярата е опората на дара за жреците. — Коя е опората на вярата? — Сърцето — каза той — защото вярата се познава със сърцето, сърцето е опората на вярата. — Така е, Яджнавалкя.

22. — Кой е богът ти за западната посока? — Богът Варуна. — Коя е опората на този Варуна? — Водата. — Коя е опората на водата? — Семето. — Коя е опората на семето? — Сърцето — каза той — затова казват на сина, който прилича на баща си: „От сърцето е

излязъл, като че ли от сърцето е създаден.“; сърцето е опората на семето. — Така е, Яджнавалкя.

23. — Кой е богът ти за северната посока? — Богът Сома. — Коя е опората на този Сома? — Посвещението. — Коя е опората на посвещението? — Истината [сатя]; затова казват на посветения: „Говори истината.“; истината е опората на посвещението. — Коя е опората на истината? — Сърцето — каза той — със сърцето се познава истината, сърцето е опората на истината. — Така е, Яджнавалкя.

24. — Кой е богът ти за зенита? — Богът Агни. — Коя е опората на този Агни? — Словото [вак]. — Коя е опората на словото? — Сърцето. — Коя е опората на сърцето?

25. — Неразумен си — каза Яджнавалкя — щом мислиш, че е другаде, а не в нас. Ако то бе другаде, а не в нас, щяха да го изядат кучета или да го изкълват птици.

26. — Коя е опората на теб и на атма? — Дъхът [прана]. — Коя е опората на прана? — Апана. — Коя е опората на апана? — Вяна. — Коя е опората на вяна? — Удана. — Коя е опората на удана? — Самана. Този атма е: не това, не това; неуловим, защото не се улавя, неунищожим, защото не се разрушава, несвързан, защото не се свързва, необвързан, непоколеблив, ненакърним. Това са осемте опори, осемте свята, осемте бога, осемте пуруша. Този, който разделя и връща тези пуруша, преминава извън тях — за този пуруша на упанишадите те питам. Ако не ми разкажеш за него, главата ти ще падне. Шакаля не знаеше за него и главата му падна; дори и костите му бяха отнесени от крадци, които ги помислиха за нещо друго.

27. Тогава Яджнавалкя каза: — Уважаеми брахмани, който иска, нека ме пита; или пък всички ме питайте; който иска, ще го питам или пък всички ще ви питам. Брахманите не посмяха.

28. Той ги попита с такива стихове:

1. Като дърво — старейшина на гората — точно такъв е наистина човекът. Космите му са листа, кожата му е външната кора.

2. От кожата му тече кръв както от кожата-кора. Затова тя изтича от ранения като сок от посечено дърво.

3. Месото му е дървесина, лико са сухожилията — те са здрави; костите са вътрешността на дървото, мозъкът е направен като сърцевината.

4. Когато дървото е отсечено от корена отново се появява. Когато смъртният е отсечен от смъртта, от кой корен се появява отново?

5. Не казвайте — „от семето“ — само живите го изхвърлят. Наистина, дървото, появило се от семе, действително се възражда след смъртта.

6. Когато дървото е изкоренено, то не пораства отново. Когато смъртният е отсечен от смъртта, от кой корен се появява отново?

7. Роденият не се ражда отново, Кой ще го роди отново? Брахма е познание и щастие — за даващия дарове е върховната опора; [и] за този със стабилен ум, който го познава.

Край на трета глава

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

ПЪРВА БРАХМАНА

1. Царят на Видеха, Джанака, имаше аудиенция, когато дойде Яджнавалкя. Той му каза: „Яджнавалкя, за какво идваш — за добитък или за трудни въпроси?“ — „И за двете, царю“ — каза той.

2. „Нека чуем нещо от това, което са ти говорили.“ — Джитван Шайлини ми е казал: „Наистина, словото е Брахма.“ — „Както би казал този, който има майка, който има баща, който има учител, така е говорил и Шайлини: «Наистина, словото е Брахма», защото какво би имал лишеният [от слово]? А говорил ли ти е за неговото обиталище и опора?“ — „Не ми е говорил.“ — „Той наистина е на един крак, царю.“ — „Тогава ни говори, Яджнавалкя.“ — „Словото е обиталището, пространството е опората; трябва да се почита като познание.“ — „Какво е познанието, Яджнавалкя?“ — „Слово е, царю“ — каза той. — „Наистина, царю, чрез словото се познава приятелят; Ригведа, Яджурведа, Самаведа, Атхарвангираса, историята, пураните, науките, упанишадите, шлоките, сутритите, анувякхяните, вякхяните, жертвите, даровете, храната, питието, този свят, онзи свят и всички същества се познават, царю, чрез словото. Наистина, царю, словото е върховният Брахма. Не го напуска словото, всички същества се приближават към него, станал бог, той отива при боговете — този, който така знае и почита него.“ — „Ще ти дам хиляда [крави] и бик като слон“ — каза Джанака от Видеха. Яджнавалкя каза: „Моят баща смяташе, че не трябва да се приема [възнаграждение] преди да се обучи [ученикът].“

3. „Нека чуем нещо от това, което са ти говорили.“ — Уданка Шаулбаяна ми е казал: „Наистина, праната е Брахма.“ — „Каквото би казал този, който има майка, който има баща, който има учител, така е говорил и Шаулбаяна: «Наистина, праната е Брахма», защото какво би имал лишеният от прана? А говорил ли ти е за неговото обиталище и опора?“ — „Не ми е говорил.“ — „Той наистина е на един крак, царю.“ — „Тогава ни говори, Яджнавалкя.“ — „Праната е обиталището, пространството — опората; трябва да се почита като ценно.“ — „Какво е ценното, Яджнавалкя?“ — „То е прана, царю.“ — каза той — „Наистина, царю, от любов към праната се принасят жертви на този, на

когото не бива да се принасят жертви; приема се от този, от когото не бива да се приема; даже човек се страхува от смъртта — където и да отиде — от любов към праната, царю. Наистина, царю, праната е върховният Брахма. Не го напуска праната, всички същества се приближават към него; станал бог, той отива при боговете — този, който така знае и почита него.“ — „Ще ти дам хиляда [крави] и бик като слон“ — каза Джанака от Видеха. Яджнавалкя каза: „Моят баща смяташе, че не трябва да се приема, преди да се обучи.“

4. „Нека чуем нещо от това което са ти говорили.“ — Барку Варшина ми е казвал: „Наистина, окото е Брахма.“ — „Както би казал този, който има майка, който има баща, който има учител, така е говорил и Варшина: «Наистина, окото е Брахма», защото какво би имал лишеният от зрение? А говорил ли ти е за неговото обиталище и опора?“ — „Не ми е говорил.“ — „Той наистина е на един крак, царю.“ — „Тогава ни говори, Яджнавалкя.“ — „Окото е обиталището, пространството — опората; трябва да се почита като истина.“ — „Какво е истината, Яджнавалкя?“ — „Тя е око, царю“ — каза той. — „Наистина, царю, като попитат виделия с окото: «Видя ли?» и той каже: «Видях» — това е истината. Наистина, царю, окото е върховният Брахма. Не го напуска праната, всички същества се приближават към него; станал бог, той отива при боговете — този, който така знае и почита него.“ — „Ще ти дам хиляда [крави] с бик като слон“ — каза Джанака от Видеха. Яджнавалкя каза: „Моят баща смяташе, че не трябва да се приема преди да се обучи.“

5. „Нека чуем нещо от това, което са ти говорили.“ — Гардабхивипита Бхарадвараджа ми е казвал: „Наистина, ухото е Брахма“, — „Както би казал този, който има майка, който има баща, който има учител, така е говорил и Бхарадваджами: «Наистина, ухото е Брахма», защото какво би имал лишеният от слух? А говорил ли ти е за неговото обиталище и опора?“ — „Не ми е говорил.“ — „Той наистина е на един крак, царю.“ — „Тогава ни говори, Яджнавалкя.“ — „Ухото е обиталището, пространството — опората, трябва да се почита като безкрайност.“ — „Какво е безкрайността, Яджнавалкя?“ — „Това са посоките [на пространството], царю“ — каза той. — „Наистина, царю, в каквата и посока да се тръгне, не се стига крайт ѝ, защото посоките на пространството са безкрайни. Наистина, царю, ухото е висшият Брахма. Ухото не го напуска, всички същества се

приближават към него; станал бог, той отива при боговете — този, който така знае и почита него.“ — „Ще ти дам хиляда [крави] с бик като слон“ — каза Джанака от Видеха. Яджнавалкя каза: „Моят баща смяташе, че не трябва да се приема, преди да се обучи.“

6. „Нека чуем нещо от това, което са ти говорили.“ — Сатякама Джабала ми е говорил: „Наистина, умът е Брахма.“ — „както би казал този, който има майка, който има баща, който има учител, така е говорил и Джабала: «Наистина, умът е Брахма», защото какво би имал лишеният от ум? А говорил ли ти е за неговото обиталище и опора?“ — „Не ми е говорил.“ — „Той наистина е на един крак, царю.“ — „Тогавя ни говори, Яджнавалкя.“ — „Умът е обиталището, пространството — опората, трябва да се почита като блаженство [ананда]“ — „Какво е блаженството, Яджнавалкя?“ — „Това е умът“ — каза той, — „Наистина, царю, чрез ума идва привличането към жената, така се ражда подобен син; това е блаженството. Наистина, царю, умът е висшият Брахма. Умът не го напуска, всички същества се приближават към него; станал бог, той отива при боговете — този, който така знае и почита него.“ — „Ще ти дам хиляда [крави] с бик като слон“ — каза Джанака от Видеха. Яджнавалкя каза: „Моят баща смяташе, че не трябва да се приема, преди да се обучи.“

7. „Нека чуем нещо от това, което са ти говорили.“ — Видагдха Шакаля ми е казал: „Наистина, сърцето [хридая] е Брахма.“ — „Както би казал този, който има майка, който има баща, който има учител, така е говорил и Шакаля: «Наистина, сърцето е Брахма», защото какво би имал лишеният от сърце? Но говорил ли ти е за неговото обиталище и опора?“ — „Не ми е говорил.“ — „Той наистина е на един крак, царю.“ — „Тогавя ни говори, Яджнавалкя.“ — „Сърцето е обиталището, пространството — опората, трябва да се почита като стабилност [стхити]“ — „Какво е стабилността, Яджнавалкя?“ — „Това е сърцето“ — каза той. — „Наистина, царю, сърцето е опора на всички същества, защото на сърцето, царю, са опрени всички същества. Наистина, царю, сърцето е висшият Брахма. Сърцето не го напуска, всички същества се приближават към него; станал бог, той отива при боговете — този, който така знае и почита него.“ — „Ще ти дам хиляда [крави] с бик като слон“ — каза Джанака от Видеха. Яджнавалкя каза: „Моят баща смяташе, че не трябва да се приема преди да се обучи.“

ВТОРА БРАХМАНА

1. Джанака от Видеха слезе от трона и каза: „Поклон пред теб, Яджнавалкя, учи ме.“ — Той каза: „Наистина, царю, както този, който тръгва на далечен път се снабдява с колесница или кораб, така и ти си снабден с тези упанишади; ти си почитан, богат, обучен във ведите, чувал си упанишадите; къде ще отидеш, когато се освободиш?“ — „Не зная това, уважаеми, къде ще отида.“ — „Наистина, ще ти кажа къде ще отидеш.“ — „Говори, уважаеми.“

2. „Индха, наистина, е името на пуруша, който е в дясното око; този Индха тайно го наричат «Индра», защото боговете обичат тайното и не обичат явното.

3. А това, което е във форма на пуруша в лявото око е неговата съпруга Вирадх; тяхното място на съединение е пространството в сърцето; тяхната храна е кръвта [лохита пинда: лохита=червен; меден, металически; пинда= парче; хапка; тяло] в сърцето; тяхното покривало е това, което в сърцето е като мрежа; техният път, по който се движат е тръбичката нагоре от сърцето. Като косъм, разцепен на хиляда части, такива са неговите тръбички, наричани хита, установени в сърцето; в тях тече течността; затова този получава като че ли по-фина храна от този телесен атма.

4. Неговата източна посока са източните прани, южната посока са южните прани, западната посока са западните прани, северната посока са северните прани, горната посока са горните прани, долната посока са долните прани, всички посоки са всичките прани. Този атма е не това, не това; непостижим е, защото не се постига; неразрушим е, защото не се разрушава; несвързан е, защото не се свързва; необвързан, неколеблив, не страда. Джанака, ти наистина постигна безстрашие“ — каза Яджнавалкя. Джанака от Видеха каза: „Нека безстрашието дойде при теб, Яджнавалкя; ти, уважаеми, ни учиш на безстрашие. Поклон пред теб. И [хората] от Видеха и аз сме [преклонени пред теб] .“

ТРЕТА БРАХМАНА

1. Яджнавалкя отиде при Джанака от Видеха, като мислеше: „Няма да говоря“. Но когато Джанака от Видеха и Яджнавалкя бяха разговаряли по време на [жертвоприношението] агнихотра, Яджнавалкя му беше казал да си избере един дар, той си беше избрал [възможността да зададе] въпрос, какъвто пожелае и [Яджнавалкя] се беше съгласил. Сега царят първи го попита:

2. „Яджнавалкя, кое е светлината на човека?“ — „Светлината на слънцето, царю“ — каза той — „на светлината на слънцето той седи, ходи насам-натам, извършва действия, връща се.“ — „Така е, Яджнавалкя.“

3. „Когато е залязло слънцето, Яджнавалкя, кое е светлината на човека?“ — Луната е неговата светлина — на светлината на луната той седи, ходи насам — натам, извършва действия, връща се. — „Така е, Яджнавалкя.“

4. „Когато е залязло слънцето, Яджнавалкя, и е залязла луната, кое е светлината на човека?“ — „Огънят е неговата светлина; на светлината на огъня той седи, ходи насам-натам, извършва действия, връща се.“ — „Така е, Яджнавалкя.“

5. „Когато е залязло слънцето, Яджнавалкя, залязла е луната и огънят е угаснал, кое е светлината на човека?“ — „Речта е неговата светлина; на светлината на речта той седи, ходи насам-натам, извършва действия, връща се. Затова, наистина, царю, даже ако някъде [човек] не може да види дори ръката си, той отива там, където се говори [човешка] реч.“ — „Така е, Яджнавалкя.“

6. „Когато е залязло слънцето, Яджнавалкя, залязла е луната, огънят е угаснал и речта е спряла, кое е светлината на човека?“ — „Атма е неговата светлина — на светлината на атма той седи, ходи насам-натам, извършва действия, връща се.“

7. „Кой е атма?“ — Този, съставен от познания, намиращ се в праните пуруша, вътрешната светлина на сърцето; оставайки един и същ, той се движи в двата свята. Като че ли мисли, като че ли се

движи; той, бидейки спящ, излиза от този свят и от формите на смъртта.

8. Този пуруща, наистина, като се роди и влезе в тялото, се свързва със злото; като си отиде и умре, той изоставя злото.

9. Наистина, този пуруша има две места [на пребиваване] — в този и в другия свят; междинното, третото е в съня. Застанал на третото място, той вижда двете места — мястото в този и в другия свят. И какъвто е пътят към мястото в другия свят, като върви по този път, той вижда двете — злото и блаженството. Докато спи, той взема от този всеобхващащ свят вещество и сам разрушава, сам сътворява; със своя блясък, със своята светлина той спи; така този пуруша сам е своята светлина.

10. Там няма колесници, няма впрегатни [животни] , няма пътища; той създава колесници, впрегатни животни, пътища. Там няма блаженства, удоволствия, радости — той създава блаженства, удоволствия, радости. Там няма езера, лотосови езерца, реки; той създава езера, лотосови езерца, реки. Той наистина е създателят.

11. За това има такива стихове: „Подчинил телесното чрез съня, неспящ, наблюдава спящите. Приел блясъка, завръща се на мястото си, златният пуруша, единственият лебед [ека хамса] .

12. Чрез праната запазващ ниското гнездо, навън от гнездото излиза безсмъртният; той, безсмъртният, пътува по желание: златният пуруша, единственият лебед.

13. В съня си движейки се нагоре и надолу богът сътворява многобройни форми; като че ли се смее и весели с жени, като че ли вижда страшни гледки.

14. Виждат мястото, където се развлича, но него никой не вижда.“ „Да не го будят изведнъж“ — така казват; „Трудно е да се излекува този, при когото той не се връща.“ Говорят също и така: „Това при него е като будното състояние; каквото вижда буден, това и в съня. Тук този пуруша сам е своята светлина.“ — „Уважаеми, ще ти дам хиляда [крави]; говори още за освобождението.“

15. „Той, този, след като се наслади в дълбокия сън [сушупти] , като обиколи, като види доброто и злото, отново бърза обратно към съня. Което и да види там, то не го следва, защото този пуруша не се обвързва.“ — „Това е така, Яджнавалкя. Уважаеми, ще ти дам хиляда [крави]; говори още за освобождението.“

16. „Той, този, след като се наслади в съня, като обиколи, като види доброто и злото, отново бърза обратно към будността. Каквото и да види там, то не го следва, защото този пуруша не се обвързва.“ — „Това е така, Яджнавалкя. Уважаеми, ще ти дам хиляда [крави]; говори още за освобождението.“

17. „Той, този, след като се наслади в будността, като обиколи, като види доброто и злото, отново бърза обратно към съня.

18. Както голямата риба обикаля двата бряга, единия и другия, така и този пуруша обикаля двете състояния — състоянието на съня и състоянието на будността.

19. Както, уморен от полета в небето, соколът или друга птица прибира крилете си и се насочва към гнездото, така и този пуруша бърза към състоянието, в което, след като заспи, той не желае никакво желание, не вижда никакъв сън.

20. В него, наистина, има тръбички, наречени хита, тънки като косъм, разделен на хиляда части, изпълнени с бяло, синьо, червенокафяво, зелено и червено. Когато като че ли го убиват, като че ли го побеждават, като че ли го гони слон, като че ли пада в пропаст, той вижда страха като в будността, поради незнанието; когато пък е като бог, като цар, той мисли: «Аз съм това» — това е неговият висш свят.

21. Това, наистина, е формата му, издигната над желанията, свободна от злото и от страха. Както в прегръдките на любимата жена не усеща нищо нито отвън, нито отвътре, така и този пуруша в прегръдките на познаващия атма не усеща нищо нито отвън, нито отвътре. Наистина, в тази форма той е постигнал желанията, желаещ атма, освободен от желанията, освободен от скръбта.

22. Тук бащата не е баща, майката не е майка, световите не са светове, боговете не са богове, ведите не са веди. Тук крадецът не е крадец, убиецът не е убиец, чандалът не е чандала, паулкасът (син на шудра от кшатрийка) не е паулкаса; доброто не го следва, злото не го следва, защото тогава той преодолява всички скърби на сърцето.

23. Наистина, тогава той не вижда; виждащ, той не вижда; не се загубва зрението на виждащия, защото не може да се разруши. Но няма втори, няма друг различен, когото той може да види.

24. Наистина, тогава той не помирисва; помирисващ, той не помирисва; не се загубва мириса на помирисващия, защото не може да

се разруши. Но няма втори, няма друг, различен, когото той не може да помирише.

25. Наистина, тогава той не говори; говорещ, той не говори; не се загубва говора на говорещия, защото не може да се разруши. Но няма втори, няма друг, различен, на когото той може да говори.

26. Наистина, тогава той не чува; чуващ, той не чува; не се загубва слуха на чуващия, защото не може да се разруши. Но няма втори, няма друг, различен, когото той може да чуе.

27. Наистина, тогава той не мисли; мислещ, той не мисли; не се загубва мисълта на мислещия, защото не може да се разруши. Но няма втори, няма друг, различен, за когото той може да мисли.

28. Наистина, тогава той не осезава; осезаващ, той не осезава; не се загубва осезанието на осезаващия, защото не може да се разруши. Но няма втори, няма друг, различен, когото той може да осезава.

30. Наистина, тогава той не познава; познаващ, той не познава; не се загубва познанието на познаващия, защото не може да се разруши. Но няма втори, няма друг, различен, когото той може да познае.

31. Наистина, където има някой друг, там един вижда другия, един помирисва другия, един вкусва другия, един говори на другия, един мисли за другия, един осезава другия, един познава другия.

32. Той става като вода [в океана] — един, виждащ, недвойствен; това е светът на Брахма, царю.“ — така го поучи Яджнавалкя: „Това е висшият му път, това е висшият му успех, това е висшият му свят, това е висшето му блаженство. Другите същества живеят с малка част от това блаженство.

33. Когато някой човек е здрав, богат, властва над другите, изпитва всички човешки наслади, в излишък, това е висшето блаженство на хората. Сто пъти блаженството на дедите, придобили света — това е еднократното блаженство на света на гандхарвите, това е еднократно блаженство на боговете чрез дело — тези, които са постигнали божественост чрез дело. Сто пъти блаженството на боговете чрез дело е еднократно блаженство на боговете по рождение, а също на просветения, освободен от лъжата, непобеден от желанието. Сто пъти блаженството на боговете по рождение е еднократно блаженство на света на Праджапати, а също на просветения, освободен от лъжата, непобеден от желанието. Сто пъти блаженството на света на

Праджapati е еднократно блаженство на света на Брахма, а също на просветения освободен от лъжата, непобеден от желанието. Това е и висшето блаженство — този свят на Брахма, царю.“ — така каза Яджнавалкя. — „Уважаеми, ще ти дам хиляда [крави] . Говори за освобождението.“ И сега Яджнавалкя се изплаши: „Умният цар ще ме доведе до края [на знанията ми].“

34. Той, този, след като се наслади в съня, като обиколи, като види доброто и злото, отново бърза обратно към будността.

35. Както тежконатоварената каруца върви със скърцане, така и този телесен атма, натоварен с познаващия атма, се движи със скърцане, когато [човек] издъхва.

36. Когато се изтощи [тялото], изтощи се от старост или болест, то — както се освобождава от връзката плодът на мангото или на удумбарата или на пиппалата, така и този пуруша, освободен от тези членове на тялото, отново бърза към следващата утроба.

37. Както чакат идващия цар стражите, съдиите, водачите на колесници, старейшините — с храна, питиета, място за нощуване: „Ето, идва, ето, приближава се“ — така и всички същества чакат този, който така знае: „Ето, идва Брахма, ето, приближава се.“

38. Както стражите, съдиите, водачите на колесници, старейшините се събират около отпътуващия цар, така всички прани се събират в края около този атма, когато издъхва.

ЧЕТВЪРТА БРАХМАНА

1. Когато този атма се обезсили и като че ли се побърка, то тези прани се събират около него; той взема тези частици светлина и се спуска в сърцето. Когато този пуруша в окото се върне назад, престава да различава формите.

2. „Като стане един [цялостен], той не вижда“ — така казват; „като стане един, той не вкусва“ — така казват; „като стане един, той не говори“ — така казват; „като стане един, той не чува“ — така казват; „като стане един, той не мисли“ — така казват; „като стане един, той не осезава“ — така казват; „като стане един, той не познава“ — така казват. Върхът на сърцето му започва да свети и с тази светлина този атма излиза през окото или през главата, или през другите части на тялото. Когато той излиза, след него излиза праната; когато излиза праната, след нея излизат всички прани. Той става познанието и следва познанието. Тогава го завладяват знанието, делата и предишната мъдрост [праджна] .

3. Както гъсеницата достига края на тревичката, приближава се към друга и се придърпва към нея, така и този атма, отхвърлил тялото, надмогнал незнанието, се приближава към друго [тяло] и се придърпва към него.

4. Както златарят взема парче злато и му придава друга, по-нова, по-красива форма, така и този атма, след като отхвърли тялото, надмогнал незнанието, се превръща в друга, по-нова, по-красива форма — на дедите или на гандхарвите, или на боговете или на Праджапати, или на Брахма, или на други същества.

5. Този атма, наистина, е Брахма, съставен от познание, от разум, от прана, от зрение, от слух, от земя, от вода, от въздух, от пространство, от светлина, от желание, от нежелание, от гняв, от не-гняв, от дхарма, от не-дхарма, от всичко. Това [се разбира] е така: „Той е съставен от това, от онова“ — както действа някой, както някой се държи, такъв е той. Който върши добро е добър, който върши зло е лош, чрез чистото дело е чист, чрез лошото — лош. Така и говорят: „Този пуруша е съставен от желание“ — каквото е неговото желание,

такава е неговата воля; каквато е волята му, такава дело извършва; каквото дело извършва, такава го постига.

6. За това има следните стихове: Свързано е чрез действието финото му тяло, към това, към което е привързан неговият ум. Като стигне края на (и плода от) действието, което той е вършил тук, от онзи свят отново идва в този свят за [друго] действие. Това за този, който желае (има желаня). Сега за нежелаещия, който е без желаня, свободен от желаня, достигнал желанята, желаещ атма, от него праната не излиза; бидейки Брахма, той отива в Брахма.

7. За това има следните стихове: „Когато изчезнат всичките желаня, които живеят в сърцето му, тогава смъртният става безсмъртен, тук (в тялото) достига Брахма. Както върху мравуняка лежи змийската кожа, мъртва, изхвърлена, така лежи тялото. Но тази безтелесна, безсмъртна прана е Брахма, е светлината, царю.“ — „Уважаеми, ще ти дам хиляда [крави]“ — каза Джанака от Видеха.

8. За това има следните стихове: Тесен, отиващ надалеч, древен път е пред мен, от мен намерен. По него вървят познаващите Брахма към небесния свят, нагоре, освободени.

9. На него има бяло, синьо, — говорят — червенокафяво, зелено и бяло; този път е намерен чрез Брахма, по него върви знаещият Брахма, вършещ добро, сияен.

10. В сляпа тъмнина влизат тези, почитащи незнанието, като че ли в още по-голяма тъмнина онези, наслаждавали се в знанието.

11. Безрадостни наричат световите, покрити със сляпа тъмнина; в тях отиват, след като умрат, хората без познание, несъбудените.

12. Но ако е познал атма, [мислейки] „аз съм“ — [такъв] човек какво ще търси, какво ще желае, за да измъчва тялото?

13. Който е намерил атма, като се е събудил, влязъл в опасно, труднодостъпно място, той е създателят на вселената, защото той е създател на всичко, негов е светът, защото той е светът.

14. Щом сме тук, ние можем да знаем това; ако не, сме незнаещи и [подлежими на] великото унищожение; които знаят това, те стават безсмъртни, а другите наистина отиват към страданието.

15. Ако го гледа направо като атма, като бог, властелина на миналото и бъдещето, той не се страхува повече.

16. Пред когото годината преминава, превърната в дни, него боговете като светлина на светлините го почитат, като безсмъртния

живот.

17. На когото петорните пет вида същества и пространството са опрени, него смятам за атма, познавайки безсмъртния Брахма, съм безсмъртен.

18. Праната на праната, окото на окото, ухото на ухото, умът на ума като знаят, постигнали са древния, първичен Брахма.

19. Само с ума трябва да се гледа, тук няма никаква множественост. От смърт към смърт върви който вижда тук множественост.

20. Трябва да се вижда като единство този неизмерим, постоянен, без страсти, извън пространството, нероден е атма, велик, постоянен,

21. Него, постоянният, [твърдят] като познае, нека върши мъдрост брахманът, да не мисли за много думи — това е умора за речта.

22. Той, наистина, е великият, нероден атма, състоящ се от познание, в чувствата. В това пространство вътре в сърцето е господарят на всичко, владетелят на всичко, повелителят на всичко. Той не става по-голям от доброто дело и не става по-малък от лошото дело. Той е владетелят на всичко, повелителят на всичко, пазителят на съществата. Той е мост, граница, разделяща тези светове. Него брахманите се мъчат да познаят чрез изучаване на ведите, чрез жертвоприношения, чрез дарове, чрез отшелничество, чрез пост; който го познае, става мъдрец; защото желаят него повече от света, скитат монасите. Като са знаели това, наистина, древните не са желяели потомство: „Какво ще правим с потомството, когато имаме този атма и този свят?“ Издигнали се над желанието за света, те са живеели с просия като монаси; защото желанието за синове е желание за богатство; желанието за богатство е желание за света — и двете са само желаня. Той, този атма е: не това, не това; той е неуловим, защото не се улавя; неразрушим, защото не се разрушава; необвързан, защото не се обвързва; несвързан, неколеблив, не страда. Който [знае] така, не го владеят тези две: „Така направих зло“; „Така направих добро“ — той самият владее тези двете, не го измъчва направеното или ненаправеното.

23. За това в химна се казва: „Това вечно величие на Брахма не се увеличава и не намалява от делото. Нека познае неговата същност; като го познае, не го замърсява [букв. «не се залепва»] лошото

действие. Затова, който знае така, [и] стане умиротворен, укротен, въздържан, търпелив и съединен, ще види атма чрез атма, ще види всичко чрез атма; злото не го побеждава, той побеждава цялото зло; злото не го изгаря, той изгаря цялото зло; освободен от злото, освободен от страстта, освободен от колебанието, той става брахман. Това е светът на Брахма, царю; ти го постигна“ — каза Яджнавалкя. — „Уважаеми, ще ти дам за роби хората на Видеха заедно със себе си.“

24. Това, наистина, е този велик, нероден атма, който изяжда храната, който дава богатство. Добива богатство този, който така знае.

25. Това, наистина, е този велик, нероден атма, неостаряващ, неумиращ, безсмъртен, безстрашен Брахма. Брахма наистина е безстрашен; става безстрашния Брахма този, който така знае.

ПЕТА БРАХМАНА

1. Аджнавалкя имаше две жени — Майтрейи и Катяяни. От тях Майтрейи можеше да разговаря за Брахма, а Катяяни имаше само (обичайното) знание на жените. А Яджнавалкя искаше да премине към друг начин на живот.

2. „Майтрейи — каза Яджнавалкя, — аз ще напусна това състояние (на глава на семейство). Хайде да разделя (имууществото) между теб и Катяяни.“

3. Майтрейи попита: „Ако имах, господарю, цялата земя, и пълна с богатства, щях ли да стана безсмъртна?“ „Не“ — отвърна Яджнавалкя, — „ти би живяла така, както живеят богатите, но безсмъртие не се постига с богатство.“

4. Майтрейи каза: „Защо ми е нужно тогава [имуущество], щом като няма да ми донесе безсмъртие? Разкажи ми, господарю, това, което знаеш за безсмъртието.“

5. Яджнавалкя отвърна: „Ти си ми скъпа и говориш за това, което ми е скъпо. Ела и седни, аз ще ти обясня, а ти мисли над това, което ти обяснявам.“

6. Той каза: „Наистина, не заради съпругът е любим съпругът, а заради атма е любим съпругът; наистина, не заради съпругата е любима съпругата, а заради атма е любима съпругата; наистина, не заради синовете са любими синовете, а заради атма са любими синовете; наистина, не заради богатството е любимо богатството, а заради атма е любимо богатството; наистина, не заради познанието е любимо познанието, а заради атма е любимо познанието; наистина, не заради властта е любима властта, а заради атма е любима властта; не заради световите са любими световите, а заради атма са любими световите; наистина, не заради съществата са любими съществата, а заради атма са любими съществата; наистина, не заради боговете са любими боговете, а заради атма са любими боговете; наистина, не заради всичко е любимо всичко, а заради атма е любимо всичко. Наистина, атма трябва да се чува, да се мисли за него, да се усеща, о,

Майтрейи; наистина, като се слуша, мисли за атма, като се познае той, познава се всичко.

7. Знанието изоставя този, който приема знанието за различно от атма; властта изоставя този, който приема властта за различна от атма; световите изоставят този, който приема световите за различни от атма; боговете изоставят този, който приема боговете за различни от атма; съществата изоставят този, който приема съществата за различни от атма. Това знание, тази власт, тези светове, тези богове, всичко това е атма.

8. Както при биенето на барабана не могат да се възприемат външните звуци, но чрез възприемането на барабана или на биещия барабана се възприема и звука,

9. Както при тръбенето с раковина не могат да се възприемат външните звуци, но чрез възприемането на раковината или на тръбящия с раковина се възприема и звука,

10. Както при свиренето с вина не могат да се възприемат външните звуци, но чрез възприемането на вината или на свирещия с вина се възприема и звука,

11. Както при огън от сурови дърва излизат едно след друго кълба с дим, о, Майтрейи, с дъха на това велико същество са излезли Ригведа, Яджурведа, Самаведа, Атхарвангираса, итихаса, пураните, науките, упанишадите, шлоките, сутрите, анувякхяните, вякхяните. Всички те са излезли с неговия дъх.

12. Както океанът е вместилище на всички води, както кожата е вместилище на всички докосвания, както носът е вместилище на всички миризми, както езикът е вместилище на вкусове, както окото е вместилище на всички форми, както ухото е вместилище на всички звуци, както умът е вместилище на всички желания, както сърцето е вместилище на всички знания, както ръцете са вместилище на всички действия, както задният проход е вместилище на всички отделяния, както половият орган е вместилище на всички удоволствия, както краката са вместилище на всички пътувания, както речта е вместилище на всички веди.

13. Както хвърлена във водата бучка сол се разтваря и не може вече да се извлече от нея, обаче всяка част от водата е солена — наистина, Майтрейи, по същия начин това велико същество е вечно, безкрайно, същността му е познание. То възниква от тези елементи и

изчезва в тях; няма съзнание след смъртта, така казвам аз.“ — каза Яджнавалкя.

14. Тогава Майтрейи рече: „Ти ме обърка, господарю, с тези думи: няма съзнание след смъртта.“ Той отвърна: „Наистина, няма нищо объркващо в моите думи; те са достатъчни, за да се разбере.

15. Защото там, където има двойственост, там един помирисва друг, там един вижда друг, там един чува друг, там един говори на друг, там един мисли за друг, там един познава друг. Но когато всичко за него е станало «аз» [атма] , как и кого може той да помирише, как и кого да види, как и кого да чуе, как и на кого да говори, как и за кого да мисли, как и кого да познае? Как може да познае този, чрез когото познава всичко; как може да се познае познаващия, о, Майтрейи? Той, този атма (се определя така): «не (това), не (това).» Той е недостижим, защото не се достига, неразрушим, защото не се разрушава, несвързваем, защото не се свързва, необвързан, без страх, не причинява (зло). Как може да се познае познаващия? Ти получи наставление, Майтрейи; наистина, такава е безсмъртието.“

Като каза това, Яджнавалкя се оттегли (в планината).

ШЕСТА БРАХМАНА

1. Сега — за приемствеността: Паутимашя — от Гаупавана, Гаупавана — от Паутимашя, Паутимашя — от Гаупавана, Гаупавана — от Каушики, Каушики — от Каундиня, Каундиня — от Шандиля, Шандиля — от Каушика и Гаутама, Гаутама —

2. от Агнивешя, Агнивешя — от Гаргя, Гаргя — от Гаргя, Гаргя — от Гаутама, Гаутама — от Сайтава, Сайтава — от Парашаряна, Парашаряна — от Гаргяна, Гаргяна — от Уддалакаяна, Уддалакаяна — от Джабалаяна, Джабалаяна — от Мадхяндинаяна, Мадхяндинаяна — от Саукараяна, Саукараяна — от Кашаяна, Кашаяна — от Саякаяна, Саякаяна — от Каушикаяна, Каушикаяна — 3. от Гхритакаушика, Гхритакаушика — от Парашаряна, Парашаряна — от Парашаря, Парашаря — от Джатукарня, Джатукарня — от Асураяна и Яски, Асураяна — от Трайвани, Трайвани — от Аупаджандхани, Аупаджандхани — от Асури, Асури — от Бхарадваджа, Бхарадваджа — от Атрея, Атрея — от Манти, Манти — от Гаутама, Гаутама — от Гаутама, Гаутама — от Ватся, Ватся — от Шандиля, Шандиля — от Кайшоря Капя, Кайшоря Капя — от Кумарахирита, Кумарахирита — от Галава, Галава — от Видарбхакаудиня, Видарбхакаудиня — от Ватсанапат Бабхрава, Ватсанапат Бабхрава — от Пантха Саубхара, Пантха Саубхара — от Аяся Янгираса, Аяся Ангираса — от Абхути Тващра, Абхути Тващра — от Вишварупа Тващра, Вишварупа Тващра — от двамата ашвини, двамата ашвини — от Дадхянч Атхарвана, Дадхянч Атхарвана — от Атхарван Дайва, Атхарван Дайва — от Мритю Прадхвансана, Мритю Прадхвансана — от Прадхвансана, Прадхвансана — от Екарши, Екарши — от Випрачитти, Випрачитти — от Вящи, Вящи — от Санару, Санару — от Санатана, Санатана — от Санаги, Санаги — от Парамещхин, Парамещхин — от Брахма. Брахма е сам по себе си. Поклон на Брахма.

Край на четвърта глава

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.